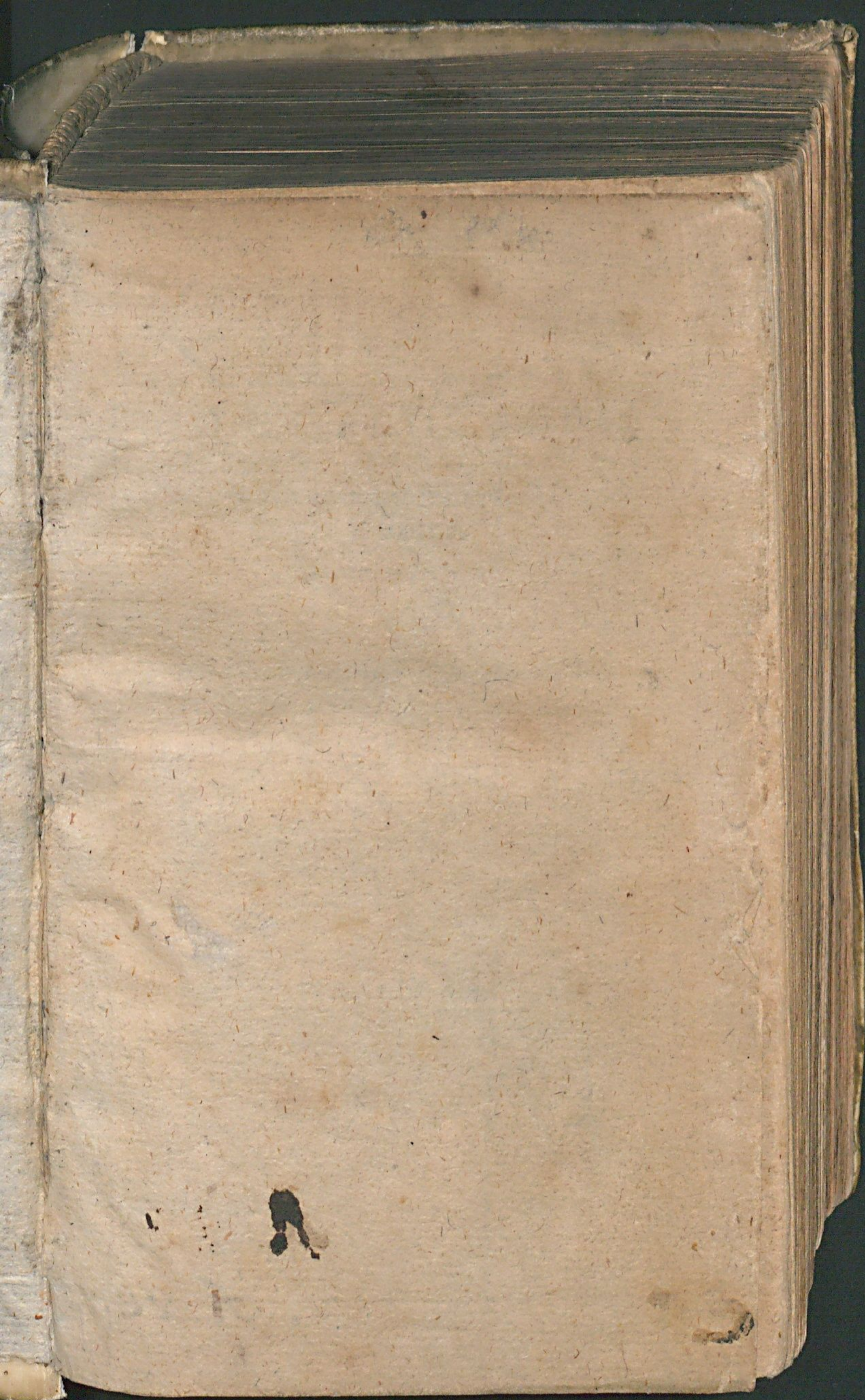

POVILIS

EX LIBRIS
ILLVSTRISSIMI VIRI,
DN. DAN. LVDOLPHI,
LIB. BAR. de DANCKELMANN,
S. REG. MAI. BORVSS. CONSILIARII
STATVS INTIMI, cetera,
BIBLIOTHECÆ ACAD. FRIDERICIANÆ
TESTAMENTO RELICTIS.

A 20

A. 20.

Ob. 3547 2

M. CHRISTIANI
BECMANI BOR-
NENSIS,
Manuductio ad
Linguam Lati-
nam.

Edita studio

FRID. TAUBMANI, FR.
Humanitatis Profess.
VVitebergæ.

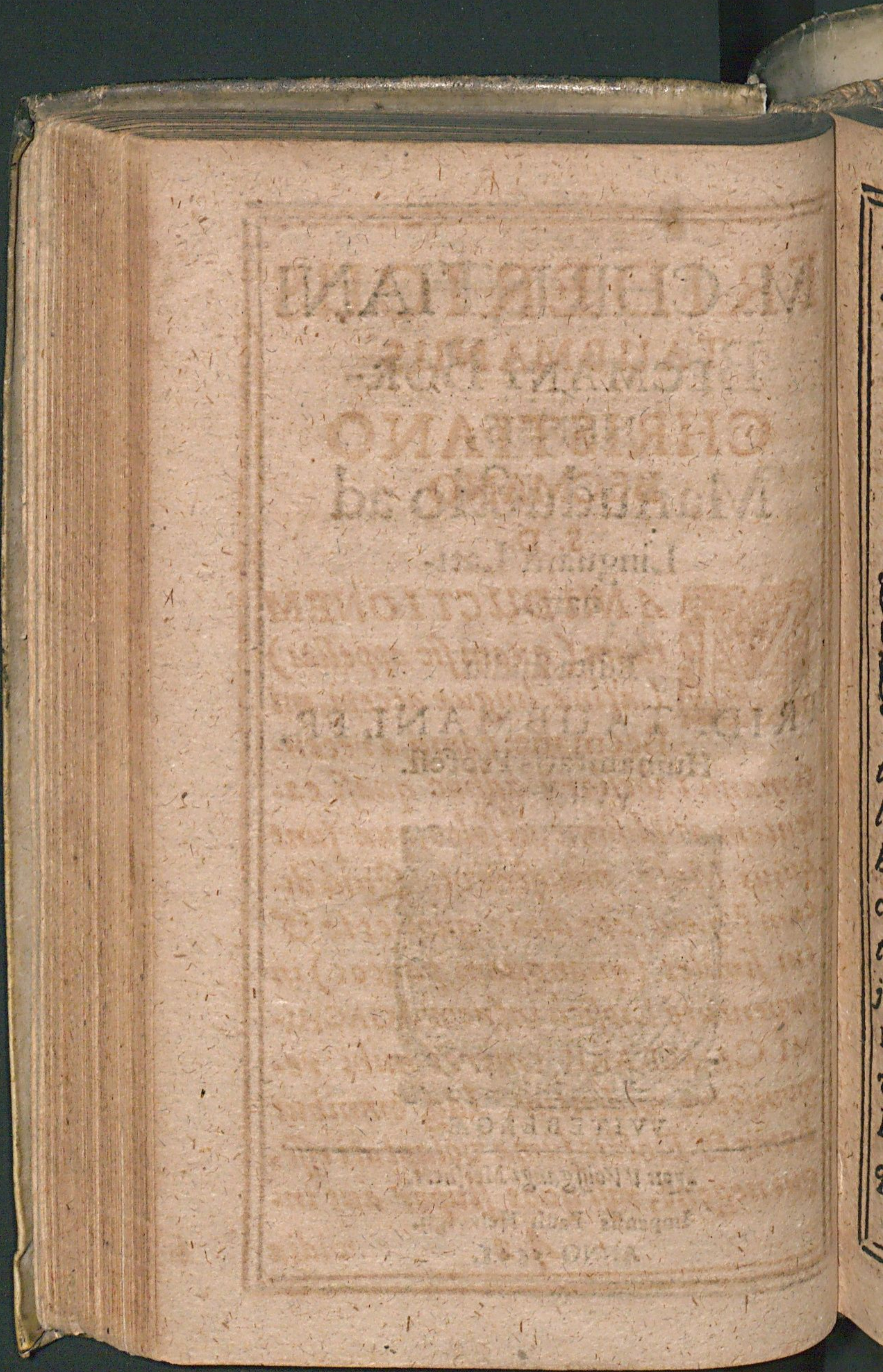

VVITEBERGÆ.

Typis VVolfgangi Meisneri.

Impensis Pauli Helvvigij.

ANNO 1608.

MR. GEORGE TAYLOR

OF ST. JOHN'S COLLEGE

OXFORD

1850

PRINTED BY

JOHN CLAYTON AND SONS

PRINTERS, BUNGAY, SUFFOLK

AND

W. CLAYTON

PRINTERS, BUNGAY, SUFFOLK

AND

W. CLAYTON

PRINTERS, BUNGAY, SUFFOLK

AND

W. CLAYTON

PRINTERS, BUNGAY, SUFFOLK

AND

W. CLAYTON

PRINTERS, BUNGAY, SUFFOLK

FRIDERICUS

TAUBMANUS

CHRISTIANO

BECMANO

S. D.

ANU D UCTIONEM

tuam (quam sic appellas)

Latinae linguae accepi, mi

Becmane: eamq; a recen-

ti manu tabellarij adhuc quasi ca-

lentem avidissime, ut soleo, quae sunt

bujus Muse, pellustravi. Quid di-

cam? quod saepe dixi: quoties te &

tui similes (quanquam paucos) in

juventute Lipsicâ intueor, IOACHI-

MI CAMERARII cineres mihi re-

viviscere videntur. Idq; omnibus

Bonis & Doctis sume voluptati esse,

qui negent, nisi quos stupor aut in-

A 2

vidia

vidia virū illū vero suo pretio aesti-
mare nō sinit? quod tamen exteros,
atq; illos etiam transalpinos, facere
non ignoras. Neq; levis adeo glorio-
la γαργαλισμὸς (fatebor apud te) hunc
animum mihi subit, cū de populari
illo meo Gallo aliquis in bonis litte-
ris princeps: CAMERARIUS non
suæ tantū Germaniæ, sed etiam
totius Europæ nostræ decus & or-
namentū. aliquis ab Italiā trans-
alpinus: (qui tamē in laudibus gen-
ti nostræ dādis ferè Eucliones sunt.)
CAMERARIUS homo eruditis-
simus, & utriusq; linguæ nostræ æ-
tate antistes. Ex hujus ergo Phœ-
nicis cineribus cū te quoq; sub-
nasci ibidem videam, quī te cum
paucis illis non amem? quī vel tuā
causā non carior mihi Lipsia? Jam
ad Manuductionem hanc tuam
quod attinet, ecce eam (ut volebas)
remit-

remitto: sed novà & publicà quasi
veste, typographi comitate, indu-
tam. Scio quid mihi dicturus sis.
Nomen meum me in scio sic traduci
debit? debuit profectò: produci
tamen, non traduci. Tantum inge-
nium in occulto diutius latere, dede-
cus sit nostrum. tollamus aliquan-
do siparium, & hanc Musam in ve-
ro suo vultu toti theatro ostenda-
mus. Si fastidiunt eam Popularia,
at spectabunt Senatus, & quibus
jus est sedere in Quattuordecim.
Erunt fortasse qui per istas etiam
nebulas vitrum & margaritum in-
ternoscent. Quamvis autem in
hoc libello sint (dicam meo more &
liberè) quæ fieri poterant meliora
vel abs tuâ curâ, si remissem: tem-
perare tamen mihi non potui, quin
editionem festinarem: cum præser-
tim typographum, præter opinionem,

naetus essem volentem. Quod si
Genio fame tue prevaricatus hic
videor, habes domi majoris ingenij
& doctrine alia, quibus ista sive
parvitas operis sive etiam pravitas
(si qua tamen est) facile corrigetur;
apud eos quidem, quibus melior Phœ-
bus illuxit. Nam istos Capitones
Lentulosve,

Qui nihil hic rectum, nisi quod placuit
sibi, ducunt:

Aut qui turpe putant parere minoribus,
& quæ

Imberbes didicere, senes perdenda fateri,

quid moreris? quibus displicere, est
in bonis litteris valde profecisse. Il-
los autem ORIGINUM libros intel-
ligo, quos apud te videre memini,
cum Lipsiæ ad meliores illas animas
forte inviserem. ROMANUM ta-
mē, ^{Itum} & priscae illius ac Romanae
Veneris (ita predicari audio) ger-
men germanum, doleo non etiam
vidis-

vidisse. Sed illis Originum libris
utinam typographum cauponemq;
librarium invenires commodum,
Et haud paullo commodiorem, quam
ego Plauto meo! Nam, queso te,
(dolorem meum hic etiam expro-
mam) quid in eo est quod lectore al-
liciat? typorum aliqua concinnior
venustas? ea verò ejusmodi est,
praesertim Graecorum, sed Et in bo-
nâ Operis parte Latinorum, ut ni-
si Sibylla legerit, posse interpretari
alium putes neminem. Charta au-
tem, si cum exoticâ componatur, aut
cum meliore saltem nostratium, ple-
raq; sic est, ut à tractatione istius
puerum pelvim Et aquam poscas lo-
tioni manuum. tegetes certè men-
dicorum, qui Lipsiam tuam in nun-
dinis obsidere solent, vidi haud raro
puriores, ut mirer in Gallijs aut in
transalpinis reperiri, qui cum tan-

A 4 to pre-

topretio emere aut tractare susti-
nuerint. Quanquam & meâ aliquâ
culpâ is deterior factus: quid enim
pingam aut velem meas hominis, &
tunc febrientis, hallucinationes?
itaq; editionem jam paro alteram,
quæ multis quidem modis, quod in
me erit, melior futura est. Neq;
adeò moleste fero, si quidâ hanc for-
tè carpant. facio ipse auctor: &
sciunt viri docti non in Germaniâ
solum, sed & extra hanc, quam libe-
rè id apud ipsos à primo statim edi-
tionis die confessus sim; etiam apud
Triumviros illos, quorum Nomina
huic Operi præscripsi. Quorum me-
dius tamen, qui ad majores suos nu-
per abiit, Lipsius, quid de eo senti-
ret, paulo ante suam abitionem, eo
inquam tempore, quo fallere haud
fermè solemus, litteris consigna-
vit, quas Curatores testamenti
Lipsia-

Lipsiani unà cum alijs ejusdem Ope-
ribus, ex destinatione scilicet mo-
rientis, tesseram amicitiae nostrae, ad
me miserunt. Videbis, ubi aliquando
ad nos invises. An potius particu-
lam ejusdem tibi nunc premittam
in gustum? fiet. Sic ergò ille: PLAU-
TUM Tuum veteres nostras deli-
tias accepi, sed nunc tuum, novâ
& decorâ istâ facie à te perpolitū.
O gratum acceptumq; donum!
nō dicam dolo: Certè industria &
elegancia simul ingenij tui in con-
cinnando hoc Opere sic apparent,
ut alij omnes, qui conati, ad tuam
accurationem & lucem luscitiosi
videantur. Non percutio te pal-
po: ne verere. expers eo more
sum, & apud amicum amicè, id
est, verè loquor. Cetera in tuum
adventum. Quae tamen ego quidem
sic dicta accipiam, quasi quoddam de
itera-

iteratâ, aut potius iterandâ editio-
ne præjudicium: quæ (ut dixi) exire
jâ gestit, veste profectò magis deco-
râ. modò sarcinatores, hoc est, caupo
librarius & typographus officium
etiam suum meminerint. Ego meum
non deseram, nisi me valetudo & o-
mnes docti. Idem Lipsius mehorta-
batur, ut porrò operam consimi-
lem adderem, & in alio argumen-
to vel scripto juventuti benè con-
sultum irem, optimas artes pro-
ductum atq; illustratum. Hoc et-
iam factû, mi Becmane: atq; in rege
illo & Platone & aquilâ Poetarum
VIRGILIO. Nec operam meam
vendito. hoc tamen dicere apud te
non verebor: me in Opere hoc con-
cinnando sic versatum, ut qui Plau-
tinam operam cum hâc Virgilianâ
contēderit, illam discipuli fuisse Di-
cat, banc Præceptoris, & vel ipsi
Hein-

Heinsio Baudio *ve*, *probabilē*. *Cer-*
tē omnes omnium etatum, majo-
rum minorumq; gentium Interpre-
tes Criticosq;, quos Sol hic noster
vidit, excussi. Nec collegi, sed ē me-
lioribus optima quæq; elegi, Et quā
potuit fieri nervosā brevitate, quā
Doctis placere hic in primis volui,
proposui pariter Et exposui. In illis
præsertim J. Cæs. Scaligeri (quem
virum ego animam Virgilij appel-
lare soleo) Poëtices libris, Opere (ut
rectē Casaubonus cum omni Orbe
meliori censet) admirabili, maxima
minima cum pulvisculo converri:
atq; in proprium quodq; locum cu-
riosissimè digessi. ne perpetuò, in
hâc etiam litterarum luce, audire
cogeremur: **MULTI**, quid sit Vir-
gilium esse, nesciunt. Atq; utinam
editio in God. Jungermanum inci-
deret! illum, inquam, Camerarij ne-
potem,

potem, & suæ Lipsiæ, nostræq; adeo
Germaniæ, alterum in bonis litteris
(modò vivat) ornamentum futu-
rum. SED enim, quorsum amor,
meinè dicam an tui, me abduxit?
Redeo ad Manuductionem tuam,
mi Becmane, & eam publici juris à
me factam ajo: etsi (ut dixi) erant,
de quibus privatim colloqui tecum
etiam Orator noster, SIBERUS, exa-
ctissimi judicij homo, gestiebat. Sed
faciet per epistolam, opinor. Quam
si mihi commiserit, antequam ordi-
nari ille Cursor buc redeat, audebo
unâ operâ typographo etiam crede-
re, nostris adjungendam Salutat te
Casp. Barthius, amicus cōmunis, &
quem si magnus Ille BAUDIUS in
Batavis propius novisset, Dan.
Heinsio & Hug. Grotio, incōpara-
bili juvenum pari, hūc tertium, sat
scio, addidisset, Trigæ constituendæ,
pariq;

pariq; amore & pretio Triumviris
illis aestimanda. Sed ne hoc etiam ne-
scias. idem Epistolã de linguã Lati-
nã meditari mihi visus. Eam, si typo-
graphus nõ gravatur, curabo Ma-
nuduccioni tuæ subjungi. Etsi autẽ
nondum legi: quin tamen, pro illo
etatis modo, exactissima sit, nullus
dubito. quanquam hoc minimũ est
omnium Barbianorũ. Novi enim
ingenium Adolescentis; novi etiam
judicium jam non-adolescentis. Hoc
preterea etiam novi, excellentis do-
ctrinæ in Marchiã & fuisse, & esse
multos: sed (vaticinor) omniũ famã
hic cõtundet: nĩ calidũ hoc (quod fe-
rẽ solet) se ipsum exurat. Scis J. Gu-
lielmium, scis Acidaliũ, alios; quos in
primo quasi Circo melioris famæ
Mors supplantavit. Aliquis S. Ulricus Pi-
storis, qui nunc in istis oris, hic mihi judicet:
& tecum, mi Becmane, iterum iterumq; sal-
veat

à TAUBMANO.

ADOLESCENTVLIS

magnæ Indolis, magnæ
Spei:

JOHANNI CHRISTOPHORO
BRUNONI,

DN. D. CHRISTOPHORI,
jam magnif. Rectoris Lipsiæ F.

GULIELMO ULDARICO ET
FRANCISCO ROMANIS FR.

DN. D. FRANCISCI F.

CHRISTIANO TAUBMANO,
FRID. F.

S. D.

Agna sunt, optimi Adole-
scentuli, Parentum vestro-
rum in me merita: majo-
ra, quàm ut verbis declarem; ne-
dum reipsâ. Quantillus ego?
quanti illi? Ausim dicere--*ἡμὶ θεῶν*
γένος ἀνδρῶν. Igitur satis mihi sit,
mentem meam aliquà Vobis Fi-
lijs

lijs ostendere. En facio : & hoc
qualecunq; dedico vestro nomini.
Flos ævi vos habet, & in eo amœ-
niora hæc studia & velut florida
tractatis ; graviorum adhuc ex-
pertes. Et spero, hîc aliquid esse,
quod doceat, quod ducat rectâ li-
neâ ad veram & veterem illam
Latinitatem. Accipite ergo; nec
illos audite, qui talia nugas cla-
mant & quisquilias. Vilia sunt,
fateor : sed utilia , nec sine his Sa-
pientia, & quicquid sublime. Ut
ansæ humorem nō continent, va-
si tamen necessariae sunt ad usum :
sic de his literis : Sapientiam non
habent, sed conferunt ad ha-
bendam. Valete, Li-
psia Id. Nov.
1608.

DE

DE LATINA LINGVA.

CAPUT I.

Prefatio.

OT hodie de Latinâ lin-
guâ libri & priscorum &
recentium curâ editi cir-
cumferuntur : ut vix nu-
meres, nedum perlegas,
& quæ meliora, in usum tuum colli-
gas. Parùm mentiar, si illud Homeri
usurpem : *λίην γὰρ φύλλοισιν εἰκότες ἢ
ψαμάθοισιν.* *Vetus est: Cui non dictus Hy-
las?* Novè, sed verè possis : Cui non
dictum aliquid de Latio? Non tantùm
philologi & philosophi hîc fategerunt:
sed etiam Icti, & quidem egregiè. Et-
iam Medici, quod mirum: etiam, quod
magis mirum, Theologi. Non opus,
ut quemq; nomine vocem : quia in
manibus & ore omnium versantur.

B

Hinc

Hinc tam multæ extiterunt Grammaticæ. Veterum plus quàm triginta contulit Elias Putschius, juvenis eximius, qui in flore ætatis suæ abiit hinc in communem locum. At recentium adhuc plures quis enumeret? Quot sunt Nomenclaturæ, Vocabularia, Dictionaria, Lexica, Phrases, Synonyma, Compendia, Selecta, Analeceta, Thesauri, Silvæ, Elegantiæ, Admonitiones, Observationes, Isagogæ, Colloquia, Florilegia, Cornu-copiæ, & quid non? Nempè eò omnes aspirarunt ut humanioribus literis meliùs esset: ut Latina lingua faciliùs & puriùs veluti ex ipsis fontibus combiberetur. Igitur qui tot optimorum & doctissimorum Virorum conatus illos & bene merendi studium insectetur, aut cavilletur; nisi ab omni humanitate aversum puto esse neminem. Nec etiam vitio vertet ullus: si qui hodie post antecessorum suorum operas, si non in meditullio, saltem in margine & finibus Latij pedem ponat, & quædam scitu utilia proponat. Quod majori-

joribus nostris licuit: cur nobis non
 liberum sit? Multa ab illis omiſſa ſunt:
 multa ab aliquibus non ſatis expoſita:
 multa veteribus inviſa & inaudita, no-
 ſtro ſeculo Viri etiam nunc ſuperſti-
 tes, explicarunt: multa adhuc in tene-
 bris recondita ſequens ætas in lucem
 protrahet. Ludovicum Vivem juvat
 audire lib. 1. de cauſ. cor. art: *Malè de
 natura cenſet, quicumq; uno illam, aut altero
 partu, effectam eſſe arbitratur: cur ſe non
 putent aliquid excuſſuros, ſi annitantur?*
*Cum nulla ſit tam facilis atq; humilis ars, in
 qua non infinita occultantur, qua poſſint mul-
 ta ingenia diutiſſimè exercere. Et recentio-
 res haut ſane pauca extuderūt, nonnunquam
 acutiùs, ſape etiam veriùs. Quare, pro ſe
 quisq; juvet rempub: noſtram litera-
 riam: meliores literas ſcrutetur, au-
 geat: ſuos poliat, emendet: ſed ſtudio
 ſemper veritatis & utilitatis. At quid
 tua refert? dicat aliquis. Cur tu in hac
 ſcena? Fateor, debebant alij, quibus
 plus & ætatis & judicij. Ego in junio-
 ribus ſum; & loco poſteriori. Sed ple-
 riq; ſilent, &*

quasi, cum caletur, cochlea in occulto latent.

Multi tamen strenuè suum faciunt officium. Quorum vestigia liceat mihi, quæso, legere & aliquot aristas colligere ex opimâ illâ messe. Liceat mihi, inquam. Quæso enim. Quia vereor, ut temperet sibi à me intemperies quorundam. Voculas jam audio: morfiunculas præsentio. Hic novitatis, iste ostentationis, ille subtilitatis, alter vanitatis, alter me aliis nomine traducet. Quid tû? Cùm & veritatis & utilitatis scopo à me scribatur: tale iudicetur Doctis atq; Bonis. Momos, Zoilos & horum semina, morus ego, si morer; qui

*uti muscæq; culicesq; pedesq; pulicesq;
odio & malo & molestia, bono usui sunt
nulli.*

Quia ipsi latent, latrant: quia non capiunt, carpunt: deniq; alieni nominis ruinâ gradum sibi faciunt ad laudem suam, immò ad labem.

CAPUT II.

De usu Latinæ linguæ & appellationibus,

Estné

5.

Estné verò tanti LATINITAS, ut il-
lius causâ tantum laborem subeamus?
talem invidiam? Omnino. Omnia
metimur usu & commodis nostris. Et-
iam vulgus, ubi quid agendum, ante o-
mnia quærit: Cui bono? Cui usui? A-
ger ille optimus, qui plurimos annua-
tim fructus Cultori refert. Pindaro est
ὑδάτος ἀγροῦ: quia innumeras fundit u-
tilitates. Quæ causa, quod quidam no-
men Aquæ, non tam vere, quàm appo-
site, dictam velint, quasi *à qua* omnia,
& sine qua vita nostra non confisteret.
Quid multa? Usus commendat rem.
Si igitur multiplex etiam Latinitatis
usus apparuerit: certè digna erit,
quam ferio curemus, cui aliquot ho-
ras impendamus. Ebræa sancta est &
prima. Græcâ & ipsa antiqua, & valde
locuples. Germanica nobis domesti-
ca, & altioris cujusdam spiritus. O-
mnes cōducibiles aut necessaria. Hæc
quidem nobis, ut vel privatim mutuo
intelligamur: Ista medicis, ut Hippo-
cratem & Galenum: Philosophis, ut

B 3

Plato.

Platonem & Aristotelem, eorumq; interpretes liquidò ac penitus assequantur. Illa Theologis, ut ex ultimâ radice pandant mysteria. Atqui Latina non uni vel arti, vel genti servit: sed omnibus, quæcunq; sunt, ubicunq; sunt, & artibus & gentib9. Quicquid olim latuit in scrinijs sive Ebraicis, sive Græcis sive alijs, in Latinum idioma cõversum est. Ita quod olim laboriosè ac longo tempore, jam faciliùs percipitur, & paucioribus annis. Quicquid à majoribus nostris scriptum: quicquid hodie ab Eruditis scribitur; id omne beneficio Latinæ linguæ exponitur. Hæc ab ineunte statim ætate pueris discenda datur. Hæc ab adolescentibus, viris, senibus tractatur. Hæc, quodcunq; sit, in scholis & academijs docetur. Hæc, quasi vinculo, tam variæ, tam dissitæ copulantur nationes. In quamcunq; oram; ad quæcunq; populũ venies; invenies, qui te Latinè loquentem intelligant: secùs loquentem, quod tu intelligis, non tantum non audiant, sed etiam

etiam rideant. Verbo dicam : Ubi homines habitant, ibi unà habita Latinitas. Et quod Plutarchus olim : ὡς δοκεῖ μοι περὶ ῥωμαίων λέγειν, ὧν μὲν λόγῳ νῦν ὁμᾶ τι πάντες ἄνθρωποι χρῶνται : id veriùs hodie dicemus. At Ebræa tamen sanctior est : Græca antiquior & opulentior. Non nego. Ab utraq; istâ priori, illâ primâ oritur universa Latinitas, ut & omnes aliæ dialecti. Nec quicquam vel Ebrææ vel Græcæ laudibus detractum volo : potiùs adde-rem, si tantum in me esset. Hoc tantum ajo : USUM Latinæ præ istis hoc nostro tēpore esse lōgè amplissimū : & iccirco eam videri dignissimam, quæ subinde diligentius ac majori fide ex originibus suis & majorum gentium autoribus tractetur. Quòd vera dixerim, res ipsa loquitur : nec ullus, credo, renuit. Nunc à primis ordiar elementis : si priùs aliquid de Nominibus præmifero : sed breve. Dicitur *Latina*, & *Romana*. *Latina* sive Latialis, à Latio terra, cujus propria fuit & peculiaris. *Latium* appellarunt : quia ibi Saturnus

delituerit, cum fugeret Jovem. Adde, quod item Saturnus nominetur à latendo; è principijs Ebraicis, à שַׁטָּן. De quo alibi. *Romana, καὶ ἐξαιρέτων.* Potissimum enim Romæ floruit, quæ ἑσπέρη-πολις καὶ ἐπισημὴ τῆς οἰκουμενῆς, Athenæo. Universa quidem Italia fuit sedes Latinitatis diffuso ejus usu, & communicato commercio: sed alicubi minus cultæ, politæ, elegantis. Hinc in Livio *Patavinitas* quædã notata est à Polli-
one: in aliis alia. Sola præcelluit Roma.

Natura hic posuit, quicquid in orbe fuit.

Etiam florem & munditiem linguæ singularem. Ita hodie in Tuscis Florentiæ aut Senis major puritas viget Sermonis Italici, quàm alibi. Ita, ne longiùs abeam, universa Misnia & Ostia æquè utitur Germanicâ: sed Lipsiæ præ alijs, etiam vicinis, dominatur elegantia et nitor. Quod Julius Scaliger laudat:

*Cum gemmâ bibitur: vincuntur neclare
gemme:*

*Sed lingue varius vincit utrunq; nitor.
Deniq; Pœtis dicitur etiam Ausonia:
itidem*

9.
itidem à regione. Ea proprie Aurun-
corum est terra inter Campanos &
Volscos, juxta mare : ut in Lycophro-
nē notat Isacius, & Johannes Tzetzes.

CAPUT III.

De Elementis.

Altiùs ordiamur. Simplicissima
linguarum omnium principia, Aristo-
teli *σοιχεῖα ἀδιαίρετα*, sunt LITERÆ. Eæ
nunc pronunciantur, ut aures ; nunc
scribuntur, ut oculos afficiant : utræq;
ut penitent intellectum. Illæ *τα ἐν φωνῇ*
Græcis dicuntur : hæ *τα γράμματα*.
Illæ primo mortalium unà inditæ, in
universam posteritatem cum semine
quasi fluxerunt. Apud omnes populos
eædem sunt. Dico, quoad essentiam :
licet quibusdam accidentibus alicubi
distent. Eruditi enim & opidani re-
ctiùs enunciant; inertes, ac ruricolæ,
confusiùs, & crassiùs : ubiq; tamen nu-
mero conveniunt. Nec impedit, alibi
plures, alibi pauciores numerari pas-
sim. Ebræis, si unà vocales, vulgo pun-
cta, ac-

eta, accenseas, omnium plurimæ vi-
 dentur. At totidem futuræ, quot vel
 Græcis, vel Latinis, vel Germanis, vel
 cæteris: si simplices, id est, veræ literæ,
 quæ singulæ unam sibi formam ven-
 dicant, hoc est, potestatem, discernan-
 tur à compositis, ubi gemina potestas
 & sonus. Ergo Ebræum מ, quia è ך & ן:
 Græcum ψ, quia è πσ: ξ è κσ: Lati-
 num X è C S. conflata sunt, rectè à
 simplicibus segrege. Quod si facias,
 tot Latinis, quot Ebræis, quot Græcis,
 quot alijs elementa simplicia depre-
 hendes. At quot? inquis. Cedò nume-
 rum certum? Non ausim ego. Nimis
 invidiosum foret. Jam tum enim mihi
 tinniunt aures. Scio, dicturi sunt: ab-
 surdum esse: adversum esse doctrinæ
 Aristotelis, si literæ ferantur ubiq;
 eadem. Sed neutrum accidit. Non est
 absurdum, quod ratio certa & ipse sen-
 sus communis comprobat. Nec repu-
 gnat ullibi Aristoteles. Verba, quæ è
 cap. I. *περὶ ἑρμ.* citant, attinent literas,
 ut scribuntur. *ἔδὲ γράμματα πάντ' ἴα
 αὐτὰ*, inquit. Hoc est figuræ. Has &
 ipse

ipse agnosco multum dissimiles, & miror. Omnes ex eodem puncto ac linea figurantur: omnium gentium eadem ratio, à qua: eadem manus, per quam formantur omnes: idem usus ubiq; ut junctæ significant ea, quæ in animo. Et tamen conspiciuntur tam variæ, tam dispares, tam mirificæ etiam quædam & nonnulli ridiculæ, ut cum Plauto mustitet:

An obsecro hercle, habent quoq; gallinae manus?

Nam has quidem gallina scripsit.

Alij characteres sunt Ebræorum: alij Arabum: alij Græcorum. Alij fuerunt olim, qui nunc mutati. Apud Ægyptios quondam effigies animalium loco literarum erant. Literæ Ebraicæ, quibus jam utimur, novæ sunt, si Hieronymo fides, & ab Esdra Legis perito inventæ. Græcorum veteres fuerunt eadem pænè, quæ nunc Latinorum. Quod indicat Delphica tabula ex ære, quæ Romæ palatio Minervæ dicata in bibliotheca conspiciebatur, Plinij, ut ipse testatur, temporibus. Inde colligere

gere promptum : quod sicuti voces ;
 ita literæ Latinorum , puta caracte-
 res, à Græcis trahant originem. Nec
 hodiernæ utrorumq; multum discre-
 pant. Et quomodo Latinæ à Græcis
 ortæ, suo more, id est, eruditè differit
 J. C. Scaliger de causis Latinæ lin-
 guæ. Ita sine mutatione A a ex α .
 B b ex β . C ex dimidio Græca est.
 Subtractâ namq; columnâ ipsius κ ,
 cuspis nuda remansit. D rotundius
 fecerunt, demto angulo Δ . Id enim
 facilius. Et minuscula, d δ , adhuc
 viciniora. E e ex ϵ . F ex E, amo-
 tâ inferiori lineâ. Potestate verò
 eadem est ferè cum ϕ . Etiam ex Æo-
 lico digamma sive potestatem, sive fi-
 guram spectes, non ineptè facias.
 Id enim nil aliud, quàm Gamma su-
 per Gamma positum. G, cujus Car-
 bilius Grammaticus autor, dimidio
 circuli assumto, vice anguli, ex
 Γ , aut ex C. I i ex ι . L à Λ
 differt positu. M m : N n : O o
 rectâ ex μ : ν : \omicron . Ex π
 quod

quod abscidissent de π finxerunt ipsum P. Circuli enim, quàm anguli ductus facilior propterea, quod unica litera unico absolvitur motu: At angulus duabus lineis; ergo duobus motibus. Igitur quiete interpositâ. Postea cum Latinum hoc P concurreret cum illorum literâ, quam *caninam* vocat Persius; quam Appius Claudius ICTus primùm Romanis dedit: Ut ab illâ distaret, caudam addidit, R. È Σ creavere S, subductâ basi & angulo hebetato: ut non ampliùs Scythicum arcum imitaretur: id quod notabat Athenæus ex priscis fabulis. Minuscula vero, σ ς , propiùs Latinum accedit. T t ex T τ simpliciter. U u ex T v. Sed unde Q & H emerfit? Q è G vel C & V compositum est. Unde pro Q usurpant C: ut *quotidie*, *cotidie*. *Cancam* alicubi, pro *quanquam*. Ejus igitur figuram placuit comminisci è principio, nempe C, cum productiori caudâ. Inte-

Integro postea circulo clauferūt Q. H
 verò, quoad figuram, respondet Græ-
 co H. quoad potestatem, spiritui aspe-
 ro c. Quod occasionem dedit erro-
 ri, ut H è censu literarum aliqui exe-
 merint : Sed imprudenter & perpe-
 ram. Cur enim locum dant inter lite-
 ras, si litera non est, aut pars dictionis
 indivisibilis ? Cur Ebræa, linguarum
 antiquissima, habet ך, quod certè nil
 aliud, quam H : quod etiam Latini fi-
 guram, lineâ superiori ad medium re-
 ductâ, creat. Nec Græci prorsus carent.
 Quippe latet in ϕ & χ. At quid de for-
 mâ respondebunt ? Ea certa illi est pe-
 culiaris, à cæteris distincta : scilicet
 potestas. Inde dictiones non unas con-
 stituit : ab alijs separat : *ara, hara : abeo,*
habeo : amo, hamo. Deniq;, quod inter
 alia urgent; sæpe etiam efficit Positio-
 nem, ut vocant. Virg: *Ille latus niveum*
molli fultus hyacintho. Concilia Elysiumq;
colo. huc casta Sibylla, Lucinam, justosq;
patri hymeneos. Nec deest simile exem-
 plum. Ita S nunc ubiq; facit positio-
 nem, ubi ab aliâ consonâ excipitur.
 Olim

Olim etiam correptè ponebant, aut abijciebant. Ennius : *Egregiè cordatus homo, catus Aelius Sextus*. Lucil : *Penula si quaris, Canterius, Servus, Segestre Utilior mihi quàm Sapiens* ---. Sed quorsum extra oleas ? Redeo ad Characteres nostros: quos è Græcis maximam partem liquet oriri. At potuissent etiam aliter fieri: quidam fortè meliùs. Nempe si unicè habita fuisset ratio pronunciationis & soni. Quomodo O ab oris rotunditate quasi picta & expressa : I unâ lineâ perpendiculari facta est, ob exilitatem soni. Cæterarum potestates ad hanc faciem, ut linguâ, dentibus, labijs formantur; ita lineolis velut adumbrare longe difficillimū est. Igitur Latini supersederunt eo labore, & Græcos imitari satius esse duxerunt: Græci Ebræos. Quanquam hîc paulò obscurior imitatio. J. C. Scaliger de caus. L. L.: c. 40. *Alpha* à Syris fieri putat. Sed hodiernum si videas, non parùm dissimile est. Tres tamen lineæ: & inde Græcū A, si superior in latere, transversim locetur, ut trian-
gulus

gulus appareat. \beth si invertatur & superioris ac inferioris lineæ apices introrsum reflectantur instar hami, facit β . \daleth facilius τ ò γ . \daleth verò creat Δ , lineâ adjectâ, ut sit triangulus. *Scheva* dedit principia \aleph ϵ . Fit enim è tractu punctorum. Unde ubiq; breve est, non secus ac Ebraicum. ζ fit è ψ , levi factâ trajectiunculâ : ut nomen $\zeta\eta\alpha$ à *Zade* sicut & $\theta\eta\alpha$, *Theta* à *Teth*. Figura autem υ si integrè in circulum ducatur, à θ non multùm abhorret. *Jota*, ι , liquidò respondet $\tau\omega$ *iod*, \daleth . Velut etiam λ \aleph \daleth : μ \aleph δ . A κ si columellam seponas & rotundiùs pingas, sicut Latinum C; emergit à \daleth . Adhuc clariùs θ facit σ : ut & nomen. *Samech*, *sigma* : *Sin*, Doricum $\sigma\alpha\nu$. Ratio deductionis obscurior est in cæteris, fateor : Sed ita tamen, ut ex eo etiam perspicias ; Græcos debere sua elementa Ebræis : ut Latini sua Græcis. Quis verò autor illius translationis? Aut quis primò è Græcis Latina; utraque ex Ebræis formavit? Id si me inquirere jubeas, aut alium :

lubeas

Iubeas unâ operâ me piscari in aëre;

Venari autem rete jaculo in medio mari.

Latet enim, & ita latet, ut nunquam ab ullo eruendum. De Ebræis ausim affirmare, quòd Figuras illas (intelligo primas & antiquissimas) Adamus *πρωτόπλαστος* tradiderit suis. Nam quis dubitet? Fuit sapientissimus, & cum philosopho loquor, *ἐν ἀσκέπῳ χρόνῳ*, rerum omnium affectus & naturas pervidit. Fuit primus *ὀνοματοθέτης*. Quidnî etiam *πρωτογενέτης*? Ab hoc avo suo didicerunt Filij Sethi, qui Josepho & Eusebio statuuntur inventores literarum. Alijs Chamus. Quid si hic Ethnicorum Cadmus? Alijs Abrahamus? Alijs Moses. Alijs Phœnices. Alijs Theuth, dæmō Ægyptius. Alijs Menon Rex in Ægypto. Alijs Callistratus apud Samios. Alijs alij. Et verò, si diligentius seriem inspicias, non loquuntur illi de prima literarum inventione: sed vel de restitutione, vel interpolatione, vel translatione: omniumq; sententiæ, nisi fallor, eò redeunt, ut Ebræi videantur autores & sapientiæ omnis & notularum,

rum, quibus ea discitur, hoc est dictionum ac literarum.

CAPUT IV.

De origine Latinæ
linguæ.

Multa ingeniorum portenta sunt: multa opinionum prodigia. Quæ inter non minimum illud *Goropij Becani*, de *πρᾶξις* linguarum. *Monstrum horrendum, informe, ingens* --- Ecce enim Germanicam nostram, sive Cimbricam nugatur esse reliquarum primam & vetustissimam. Nugatur, inquam. Ita enim Docti judicant, quorum aliquibus risum, aliquibus bilem movit. Refutarem hîc, nî jam antè factum: nî planè ineptum sit, cui nemo assentitur, nisi qui omnia in dubium vocat, etiam candorem nivis cum Anaxagora. Agè tamen: si Cimbrica prima sit, cur Primus Homo, & ab hoc cæteri in floridâ illâ ætate nomina non Cimbrica, sed Ebræa gessere? Ut respondeas aliquid *πρὸς ἕπος*: opus sanè doctis dolis. Adde & hoc

& hoc : Mirum profectò, si Cimbri res sibi & terræ suæ omninò incognitas, nomine tamen donarint. Qualia *balsamū, manna, oleum, vinum, ficus, cedrus, byssus, purpura*. Ita non apud Cimbros & Germanos, sed in ditibus illis & beatis oris primùm nata & aliò importata sunt. Et tamen, si Becanum audis, sunt ea nomina Cimbrica. At mitto ineptiã. Quã aliter appellem, aut quid in hanc acrius inquiram?

Verum amo, verum volo mihi dici, mendacem odi.

Ebræa verè prima est, etiam Spiritus sancti testimonio. *Quòd si DEO non credimus, cui credemus?* ait Ambrosius. Hæc lingua ad grandem illam turris Babilonicæ ædificationē confusa est. Hoc est, quarundam vocum significatio mutata, quarundam abolita est, quarundam pristina mansit: quarundam literæ abjectæ, quarundam adjectæ, quarundam trajectæ, quarundam ferè ablatae sunt omnes, quarundam etiam cunctæ manserunt. Atq; inde ita extiterunt aliæ dialecti. Quot, quales

les fuerint, an adhuc sint, ego nescio, & mecum alij, fortè omnes. Haut dubiè inter illas Græca quoq; unà emerfit. Diu enim est, cum floruit, & in ea adhuc satis lucida Ebraici sermonis indicia. Clemens & Eusebius ostendunt, Græcos sapientiæ suæ faculam accendisse ab orientali illo sole. Et Plato, Pythagoras, Democritus, alij Ægyptum lustrarunt, nō nisi meliorum artium causâ, quas ibi acceperunt, & simul etiam dictiones. Igitur origo Latinitatis est & Ebræa & Græca. Illa prima: hæc propior & longè manifestior. Indicio sit paritas literarum, quam antè notavimus. Argumento sit cognatio declinationis, conjugationis, cōstructionis, phraseon, & aliorum. Nimis longum foret afferre exempla, quæ præ manu sunt, innumera, ut probem ἐπακρίτως. Præsens in tempus omittam, & testimonia Autorum aliquot in rem obvia proferam. Sex. Pompeius Festus, & ad illum Josephus Justus Scaliger: *Verum est quod ait in fine, eandem panè cum veteri Græcâ veterem*

rem Latinam linguam fuisse. Nam & easdem
 panè veterum Latinorum cum Jönium literis
 fuisse testatur Plinius l. 7. Quin & Linguam
 Romanam Græcã fuisse, autor Varro & Dio-
 nysius extremo l. 1. Ovidius 4. Fastor :

Nec tibi sit mirum, Græco rem nomine
 dici;

Itala nam tellus Græcia major erat.

Quintil : l. 1. inst. c. 9 : Continet in
 se multam eruditionem, sive illa ex Græcis
 orta tractemus, quæ sunt plurima, præcipuè
 Aeolicã ratione, cui est Sermo noster simili-
 mus, declinata, sive ex historiæ veterum
 notitia. I. C. Scaliger : Græcis ipsis origi-
 nem debemus, sicuti panè universæ lingue
 nostræ. Ex his colligimus : Latina ferè
 omnia rectã derivari à Græcis : nec il-
 la perfectè disci posse, nisi addiscantur
 etiam ista. Scio, quid Accursius con-
 trã : Græcum est, ergo legi non potest. Culpã
 fortassè non tam suã, quàm seculi. Ego
 aliter existimo. Quid ego? VIRI Do-
 ctissimi ; qui subinde acclamant. —

Vos exemplaria Græca

Nocturnã versate manu, versate di-
 urnã.

Immò etiam Ebrææ. Illa quippe exactissima demum cognitio, quæ non in propinquis, sed ultimis principijs, quæ datur, subsistit.

CAPUT V.

De Autoribus.

Qui primum Latinitatis autorem curiosius quærit, næ *acum in acere*, & ut ille ait; *Quærit quod nusquam est gentium, nec librorum.* Etiam ille ipse, qui in antiquissimis aliquid capere se putat & sapere, hîc deficit, aut non sufficit. *Omniùm rerum principia parva sunt*, inquit Cicero. Ita linguarum, ita Latinitatis. Exiguus ab initio finibus, ut ipsa gens, contenta, circa Romam ferè & finitima infero Tyberi hæsit. Postmodum suis usâ progressionibꝯ in tantum successit, ut omne latus mundi compleverit. Ab Historicis, nisi fallor, in classe vetustissimorum, quæ nobis nota, ponuntur *Carmentæ, vatis Martij, & Saliorum carmina, Livius Andronicus, Cæcilius, Varro Attacinus, Ennius, Accius, Pacu-*

Pacuvius: quorum dictio horrida, rudis
 apparet, totaq; ferè compositio insua-
 vis. Inde operâ *Catonis Censorij*, *Lucilij*,
Accij, & inprimis *Plauti* multo venu-
 stiolem, quam antè, speciem nacta est
 Latinitas. Omnium verò venustissi-
 mam: ubi os suum extulit *Terentius*,
Cicero, *Cesar*, *Salustius*, *Livius*: *Virgi-
 lius*, *Lucretius*, *Ovidius*, *Tibullus*, *Propertius*,
Catullus, *Manillus*, *Horatius*. Hos secuti
 istis iterum inferiores, ut censent: *Se-
 neca*, *Quintilianus*, *Quintus Asconius Pa-
 dianus*, *Val. Maximus*, *Plinius Secundus*,
Suetonius, *Tacitus*, *Florus*, *Iustinus*, *Agelli-
 us*, *Curtius*, *Columella*, reliqui. Et inter
 poëtas: *Martialis*, *Stattus*, *Iuvenalis*, *Per-
 sius*, *Silius*, *Lucanus*, *Boethius*, *Claudianus*.
 Cæteros utriusq; generis, quorum co-
 pia multò maxima;

ὡς τ' ὀφείθων πρὸς ἑθνῶν πολλὰ,
 præsertim recentium, omitto sciens,
 & committo alijs vel recensendos, vel
 secundum ætatem & eruditionem ju-
 stâ serie disponendos. Alijs dico, qui

Cano capite atq; albâ barbâ —
 diu in autoribus majorum gentium

singulari cum fide & industriâ hæserunt. Quî enim juvenis talia præstet? Nunc ad alia transeo, quæ è re sunt & in rem meam. Priùs tamen iudicium J. C. Scaligeri de ætatibus pœseos Latinæ, ut quæ dixi, aliquà firmentur, quæ non dixi, inde hauriantur, appono, è Cap. I. Hypercritici : *Rudimenta quedam (inquit) primi illius exortus agnoscimus : flexumq; ætatis tanquam per adolescentiam, à Livio atq; Ennio, per Accium, Nevium, Plautum, ad consummatum florensissimum transmissum robur : quod in Terentio, Catullo, Tibullo, Horatio viget, in Virgilio etiam luculenter splendet. à quo ad Martialem, Iuvenalem, Statium, Silium de vergens, paulatim efflorescit. Tum autem quarto, veluti decurso spatio, hæsit in senij vestigijs cum Sereno, Sidonio, Severino, Ausonio. Et post : Si unum Virgilium excipias (is enim non solum humana superavit ingenia, verum etiam sese quasi parem extulit natura) Palinigenium, Aonium, Politianum, Cerratum, Vidam, Pontanum, Sanazarum, Fracastorium habes, quos cum cuiusvis veterum compares multis, sed non ignobilibus anteponas.*

CAPUT VI.

De autoribus qui
maximè le-
gendi.

Argus olim, qui totus fuit oculus, vix omnium Latinorum scripta, quæ publicè extant, vel obiter pellustrare possit. Et qui id tentare velit, nî sit felicioris ingenij: næ faciat cum reliquarum linguarum jacturâ; cum pulcherrimarum & utilissimarum rerum, quibus nati, quibus facti, dispendio. Seligamus igitur è tanto numero, quos legamus, quos imitemur; id est, verè eximios, verè egregios. Bene Quintilianus: *Diu non nisi optimus quisq;, & qui credentem sibi minimè fallat, legendus est; sed diligenter & panè ad scribendi sollicitudinem: nec per partes modò scrutanda omnia, sed perlectus liber utique ex integro resumendus.* At quanam optimi? Illo aureo fuerunt

Seculo, quo Roma sub aliquot Augu-
 stis & linguâ & potentiâ & opibus ma-
 ximè valuit. Nempe *Cicero* & *Virgilius*
 sunt primi. Ille profæ, iste metricæ
 orationis, sine dubio, princeps. Ille
 (*usurpamus verba Quintiliani*) dono
 quodam providentiæ genitus, in quo totas vi-
 res suas eloquentia experiretur. Non immer-
 ritò ab hominibus suæ ætatis regnare in judi-
 cijs dictus est, apud posteros verò id consecu-
 tus, ut *Cicero* jam non hominis, sed eloquentiæ
 nomen habeatur. Hunc igitur spectemus. Hoc
 propositum sit exemplum. Ille se profecisse
 sciat, cui *Cicero* valdè placebit. Multa in
Asinio Pollione inventio, summa diligentia,
 adeò ut quibusdam etiam nimia videatur &
 consilij & animi satis: à nitore & jucundita-
 te *Ciceronis* ita longè abest, ut videri possit
 seculo prior. De *Virgilio*. Hic solus (ut
 verbis dicam *Scaligeri*) poëtæ nomine
 dignus est: poëtarum rex est: poëta-
 rum summus est. Hic selegit ex horri-
 dâ vetustate tanquam auri nitelas ex
 arena. Quas ita composuit, ut si quid
 addas, aut mutes, id sanè arena sit: si
 demas, destruas. Hic imitationis poë-
 ticæ

ticæ exemplum, regula, principium,
 finis esse debet. Hujus flosculi deliban-
 di nobis sunt, si cœlestia mella facere
 volumus. Uterq; igitur pro Latinita-
 tis elegantia contra barbariem obti-
 nenda signifer esto: & *Cicero & Virgi-
 lius*. Commilitent tamen alij: & in u-
 na legione non unus saltem centurio
 aut tribunus. Dicam planius: Uterq;
 & ORATOR & POETA, quantum potest,
 studiosissime legatur atq; relegatur:
 sed non solum. Ut *non omnis fert omnia tello*:
 Ita isti ambo non omnes res complexi
 sunt, nec potuere etiam: & sic non
 (quanquam etiam hunc, sed & in pau-
 cis locis, nec ab omnibus facile ani-
 madvertendam) omnes voces, quæ o-
 pus aut necesse. Nec etiam ambo uni-
 versam orationis formam ac modum
 repræsentarunt: qui ut multiplex, ita
 non nisi à multis & ad multos.
 Aliter scribit Philosophus: aliter Phi-
 lologus: aliter historicus: aliter Poëta:
 aliter orator. Hunc sublimia, istum
 humilia, illū media delectant. Est, qui
 pressè loqui mavult: est, qui se diffun-
 dit.

dit. Et quí singuli, ut nunc sunt homines, maiestatem Tullianam & Maronianam capiant, licet cupiant? *Omnia mutantur : omnia in peius ruunt : etiam ante mille jam annos, & quod excurrit. Qualia putes hac senectâ mundi ætate? Non perinde etiam ingeniorum vires tabeant, quasiq; consenescant? Pœtæ quidam è Germaniâ, aliquot è priscis & æquarunt & vicerunt nostrâ ac patrû memoriâ. Inter quos Paulus Melissus Schedius, Francus. Et eulogium de J. C. Scaligero notum est: Si is felix illud ingenium & inventionum invidendum acumen curâ temperasset & limâ, coronari contra omnes pœtas potuisset ab illo ipso ævo prisco. At nemo unquam similis Maroni auditus est, nedum par, nedum superior. Ipse Scaliger, de divinitate Virgilianâ ita iudicat, ut illam perinde atq; fastigium quovis humano ingenio altius admiretur, eiq; aras statuatur, in fine Hypercritici. Martiali igitur quantillum fidei!*

Sint

*Sint Mecanates : non dēerunt, Flacce,
Marones.*

*Virgiliūmque tibi vel tua rura da-
bunt.*

Sint Meccēnates, quicumque sunt
— *Solis ab ortu Solis ad occasum* --- edu-
cent, edoceant suos, exteros, quan-
tum potest : alter tamen Virgilius
nunquam procreabitur. Nasci fortē
possit, benigniore fato; fieri non pot-
est. Sed quorsum in laudes poetæ?
Redeo ad illos, qui & Ciceroni & Vir-
gilio, tanquam ducibus, à latere, certo
consilio adjungantur. Scilicet sunt
Plautus, Terentius, Varro, Caesar, Sa-
lustius, Livius, Ovidius, Tibullus, Pro-
pertius, Catullus, Horatius, Persius, Se-
neca, Martialis, Statius, Iuvenalis, Lucanus
& cæteri. Hi enim, iudicio orbis cru-
diti, omnes probi, elegantes, tersi,
limati : omnes ad mundam Lati-
ni sermonis suppellectilem parandam
unicè, pro se quisq; faciunt, & satis
esse possunt nobis : aut fortassè il-
lorum unus atque alter. Sed nobis,
qui

viles

-- *viles pulli, nati infelicibus ovis.*

Hoc est, qui & ingenio & libris & sumptibus & bonis interdum præceptoribus deficiunt: invitiq; sæpe, tantum ut famem solemur nostram, sedemus, ac nescio quid, certe non semel fordidum & servile in caveis agimus; aut si non agimus, mente meditatur. Illis verò, quibus adest, immò superest, quòd deest nobis, qui tendunt ad summam Latinitatis perfectionem, quà humanitus licet, non sufficiunt autores jam nominati. Immò nec sufficiunt, qui habentur, universi Latij omnes, sive antiqui sive recentiores. Quò fit, ut plures sibi exoptent, ut de incuriâ hominum, de injuriâ temporum, quâ nō pauci perierunt, conquerrantur. Illis igitur, inquam, quicquid Latij, sed veri & genuini, etiam è rudissima ætate, cognoscendum. Ita enim veterum ritus, mores, historiæ, uno verbo, multa patefunt. Ita autores, qui in omnium manibus sunt, rectè intelliguntur: quicquid in illis adhuc obscurum, mutilum, luxatum, tollitur.

litur. Ita dictionum, phraseon, quæ ex-
tant, ortus, ratio eruitur. Ita ut quæli-
bet res suo nomine vocanda sit, non
alieno: ut in tantâ rerum copiâ Latini-
tas locupletanda sit: deniq; ut Latini-
tatis perfectio habenda sit, traditur.

CAPIT VII.

De PLAUTO Comico.

Pro dignitate Plauti & bonarû litera-
rum jam satis multa eruditè & fecili-
ter dicta sunt à *Frid. Taubmano*, singula-
ri patriæ & Academię suę ornamento.
Et quid lucis à me umbrâ accedat illi
Umbro? Parùm fortassè. Non possum
tamen mihi temperare, quin obiter
aliquid adijciam, *de Proprietate Sermonis*;
quam ille, præter selecta verba, figu-
ras, phraseas, sententias frequentissimè
observavit, si qui alij. Quod Joach. Ca-
merarius ait: *Manifestò in scriptis Plau-
tinis proprietas & natura lingua Latina con-
spicitur*: ecce tibi per exempla. In
Amph: *Lassus sum hercle è navi ut vedus
huc sum, etiam nunc nausco.* Nausea enim

ναυσία

*vaucōia à vaũs. Aduenisse familiares dici-
 to: quia à familia. Questio inquisita: ut
 in hīc neget aut minuat. In Aulul:
 Adeunt, consistunt. id est, Simul. Cum est
 notula conjunctionis, συναγωγῆς. Ut in
 Curc. Constant, conferunt sermones, Et in
 Amph: Ita statim stant signa. Est enim
 à statum. In Capt: Et te & hunc amit-
 tam hinc. Et paulò post: Ego me amitti
 non postulo. Est amitto idem, quod ἀπο-
 πέμπω propriè: vulgo perdo. Ita Cæ-
 sar i. de Bel: Gal: Nocte intermissa. Ubi
 Hotomanus; mirè dictum, pro noctis
 interventu. In Cas: bene rem gerite &
 vincite virtute verâ. Virtus, olim Lati-
 nis fortitudo. Scilicet à viro: ut Græ-
 cis ἀνδρεία ab ἀνὴρ. In Epid: Expeditum
 ex impedito faciam. A pedibus. Ego istuc
 faciam sedulò. Ego dico sedulò. Id est, sine
 dolo. In Bacch: Non ego istuc facinus mi-
 hi, mulier, cōducibile esse arbitror. Est enim
 γενικῶς ἔργον: à facio. Navem extemplò sta-
 tuimus: videlicet à statum. Vulgò sta-
 tuo est existimo, non propriè. Quin sciat:
 Quin, id est qui ne aut non sciat. Maestō ego
 illum infortunio. Est quippe magis aucto.
 Desine-*

Desinebat esse dicto obediens. Ab audio. Et dicta seu voces propriè audimus. Idq; ob sonum: de quo Physici. Affatim est, inquit Philoxenus; ubi jam satis verborum factum erat. A fatum, fari. Quod in se fuit accuratum habuit. Ab Ad & curo. Hoc est, probè curatum. Quid illum morte territas? Terror est metus concutiens ac validus: & quidem ex origine Græca & Ebr. Bene ergo ad mortem; quæ maximè formidabilis. Hodie exigam aurum hoc. Exigo, ἐξάγω: ab ago. Ex innuit motum de loco. In Mostel: Nequior jam factus est usus adium. Nempè à Ne & equum. Vnâ operâ ebur atramento candefacere postules. Atramentum ab atro, & sic bene opponitur ebori. Nusquam stabulum est confidentie. Id est ubi consistat: à stando: sicut latibulum à latendo. Scies imposuisse in undam. Populariter imponere est decipere. Ibi idios. Scelus factum est jam diu antiquum & vetus. Vetus siquidem majus sive efficacius, à βῆσις: quasi multorum annorum. Nihil ego formido, pax mihi est cum mortuis. Formido à formis, de quibus

D inibi

inibi sermocinantur. J. C. Scal. Ex. 312.
 à formis id est spectris. *Mane castigabit
 eos bubulis exuvijs.* Ab exuendo: com-
 munitè exuviæ sunt vestes, aut spolia.
Mane atq; assiste illico. Et. *Illico intra limen
 astate.* Illico id est in loco. Ideo rectè
 L geminatur. *Maximam qui his injuriam
 foribus defendat.* Defendo est arceo, a-
 verto. Cic: *defendere pericula civium.*
Idem: defendit solis ardores. In Menæch.
Viro me malo male nuptiam. Fœminarum
 est nubere. Olim enim facies sponsæ
 velabatur. *Nubo proprie est operio,
 velo.* *Quid ille abs te iratus destitit: à prep.
 De, qua notat separationem.* Sicut & in de-
 stituo. *Quòd post: quid illam iratam abs te
 destituis? Ut pandiculans oscitatur.* Oscitatio
 est oris citatio seu diductio: post quia
 indicium ignaviæ & pigritiæ, pro ea-
 dē quoq; usurpatur. *Prinsquam percipit
 insania, id est penit9 capit.* *Per est à οὐραν-
 οῦ: ut in pertento, perficio, persono* J. C.
 Scaliger cap. 110. de ca. L. L. *Verbi vo-
 cabulum ab ipsa aeris materia, que verbera-
 retur, propterea quod vox esset aeris impulsu
 sonus.* Sic Plautus in Amphit: *voce facit
 verbe-*

verberari aures Mercurij. Sed quò labor?
 qui finis, si omnia loca, ubi propriè lo-
 quitur, huc conscribam? Sunt enim in-
 numera. & vel istius nomine majoris
 fieri debebat. At, inquiunt, stilius Plau-
 ti, ut proprius sit, elegans non est, nec
 satis idoneus. Qui hoc sciunt? Latinus
 de linguâ sua: Protogenes aliquis ju-
 dicet de Apellæis lineis. Verè J.C. Sca-
 liger in Hyper: *Plautina dictionis genus*
non est nostrum emendare, qui illi sanè bar-
bari sumus: aut si Latini, Latini profectò il-
lius beneficio. Et in Teret: --- *tibi nomina*
Plautus Det, det verba. habeas, coluit quæ
sancta vetustas. Agellius l. 7. c. 17: *Plau-*
tus homo linguæ atq; elegantie in verbis La-
tina princeps. Varro Parmen. apud Non:
In argumentis Cæcilius poscit palmam: in
Ethesi Terentius: in sermonibus Plautus.
 His & multis alijs credâ potiùs, an a-
 lijs, qui non Latini? Aiunt: E' priscis ta-
 men uni atq; alteri displicuit Plautus!
 Quid tum autem? ——— *ὁδὲ γὰρ*

ὁ γένος

ὁδὲ γὰρ πάλιν ἀνδρες εἰ ἀπέ-
 κων.

Et quis, vel olim vel hodieq; etiam optimus & doctissimus *omne tulit punctum?* Quem non carpsit aliquis Zoilus? Ipsum Ciceronem & suorum homines temporum incescere audebant, ut tumidiorem, & Asianum & redundantem & in repetitionibus nimium, & in salibus aliquando frigidum & compositione fractum, exultantem, ac pænè, quod procul absit, viro molliorem: teste Quintiliano l. 12. c. 10. Sed & obscœniora verba exprobrant comico, proptereaq; è repub. literariâ exulare jubent. Si ita: unâ & Terentius & Ovidius & Horatius & alij, immò ipsæ etiam sacræ literæ exeant necesse est. Verùm

*Utinam ne in nemore Edeno, obscœnitati-
bus*

*Infectum ab imo, humanum cecidisset ge-
nus!*

Utinam ne animus noster à natura tam proclivis ad mala, quàm imber quando pluit! Utinam vita hominum peregrè ac domi non plena sit omni obscœnitatum colluvie! Nam libri illi
quod

quid aliud, quàm speculum animi & vitæ nostræ? Mala atq; turpia memorant, ut fugias, non ut imiteris. In hanc mentem plurima à J. C. Scaligero, Joach. Camerario, Frid. Taubmano, Martino Haineccio & ab alijs eleganter & graviter disputata sunt. Quæ si adducerem, non actum agerem? Legat, qui volet. Satis mihi sit, digitum ad fontem intendisse.

CAPUT VIII.

De antiquis vocibus.

Illud pænè omissum: etiam antiquitatem immane quantum obijciunt Plauto, putantq; juniores maculari, si adeant theatrum, ubi tot exoleta, prisca, vix Oedipo intelligēda. Simile est, quod toties Aristoteli occinunt: Uti eum Stilo nimum brevi, perplexo, ad hæc nostra secula minus accommodato. At quæ culpa inde vel Comico, vel Philosopho? Hic Græcè: ille Latinè: Uterq; optimè: Uterq; suo seculo

seculo scripsit, & à suis intellectus est. Jam quid illi possunt, si Nobis barbaris & peregrinis non omnia obvia? Cur non Græcè & Latine discimus, ut intelligamus? Sint tamen nonnulla in Plauto nimis vetusta, ut opinantur, ideoq; nec intelligenda, nec ferenda. Annè propterea totum abijcias? Minimè gentium. Quanquam

Armat spina rosas, mella tegunt apes:
tamen nec mel ob exigua illa incommoda segniùs curamus. Sed & aliud est, quod respondeam: Plauti antiquitatem, quam prætendunt, & obscuritatem operà doctissimorum Virorum ita sublatam esse, ut fere totus, etiam à tironibus intelligatur: ut qui veluti mortuus erat, & densissimâ caligine sepultus, jam redivivus quasi surgat & niteat, non aliter, quàm ubi — *nitet*
diffuso lumine Cælum. Dum verò hæc ita dissero: nemo putet, me antiquarijs frigidam suffundere ac patrocinari velle, qui ex quovis angulo & arculâ undiq; casca, abolita & velut inter mortua vocabula conquirunt, sine iudicio, sine necessitate confarcinant, &
sic le-

sic lepidi, ac præ alijs sapientes videri
cupiunt. Non ita ego. Alia mihi mens.
Alius mihi risit Apollo. Ciceronis sen-
tentia, etiam mea est: *Non utendum ver-
bis ijs, quibus iam consuetudo nostra non uti-
tur: nisi quando ornandi causâ, parçé.* Nem-
pe insaniunt, qui ab omni usu remotis
temere utuntur, quæ nec ipsi satis in-
telligunt: nec alij, At eruditiores phi-
tologi intelligunt! Non nego. Sunt e-
nim omnia vel è Græco, vel alio idio-
mate: & illis opus est cognitione o-
mnium, quæ in Latio, vel antiquissi-
morum, ad perfectionem Latinæ lin-
guæ. Sed illi pauciores. Alij pleriq; &
rectissime quidem, alio cogitationes
& operas suas conferunt, nec nisi per-
spicuitate sermonis delectantur. Illud
Aristotelis oraculû esto: *ταῖς μὲν ὀνομα-
σίας τὰ πράγματα προσαγορευτέον, καθά-
περ οἱ πολλοί.* Ergo, inquis, planè omnia
antiquata cōculcemus? Velim, mitius
agam⁹ & omnia suo loco relinquam⁹:
si nimia, si ab omni usu remota, si præ-
ter necessitatē, si alia in promptu com-
munia ejusdem significatus. Ita nō est,
cur *To per malis, pro celeriter*, ut solent.

Hæc enim pro re signatissima vox, etiam quatuor istis Syllabis, quæ singulæ breves & quasi currere videntur. Cur *arva arva* ponas pro *arvum*? *Primetia* pro *primitia*? *Amtruare* pro circū currere seu movere? Ita non est, cur sequaris Baptistam Pium Mantuanū, qui scripsit: *Pegasus qui me tollitim succussit, apud Campana pelvis Copam erit: inde petito, phoretumq; ex eo tempore praedito.* Sed enim quædam omninò antiqua tantum abest, ut omittamus, ut ab alijs omissa, cum Eruditis jure quodam restituamus: si modicè, si in tempore usurpata, si meliora tritis, si res ipsæ neessariò urgeant. Talia sunt, eruditis quidē nota, opinione quorundā obsoleta: *Præfiscinè, coniscare, vespillo, polinctor, polimenta, ipsilices, collutulare, duelum,* & similia. Quibus si meliora dantur ex ordine usitatorum; illicò illa omnia uno impetu jugulabimus. Sin minus: quidnî usurpes? sed, cum Cicerone, parcè & pro tempore. Audi quid noster Quintilianus: *Verba à vetustate repetita, non solum magnos assertores habent.*

habent, sed etiam afferunt orationi majestatem aliquam, non sine delectatione. Nam & auctoritatem antiquitatis habent, & quia intermissa sunt, gratiam novitati similem parant. Sed opus est modo, ut neq; crebra sint haec, nec manifesta: quia nihil est odiosius affectatione; nec utiq; ab ultimis & jam oblitteratis repetita temporibus.

CAPUT XI.

An omnia usurpanda, quæ in Cicerone, quæ in cæteris, nec præterea quicquam.

Magnum opus, imitari Ciceronem. Quod est non sublegere verba è Nizolio & in unam periodum sollicitè concludere. Majoris operæ est, nec unius dieculæ. Ipsum legas, nec semel, nec frigidè: sed cum curâ quadam & perpetuitate. Verba, phrases, ordinem, periodos, harum initia, media, fines, connexiones, transitiones: totam deniq; orationis compositionem per-

pendas, inq; succum tuum & sanguinem convertas. Hoc est, nisi fallor, imitari. Quando autem nomina, quibus opus, neq; Tullius, neq; alij sufficiunt: quid facias? Ne hæreas in illa hæresi, quæ magnos olim Viros decipit, quibus persuasum, nefas esse vocem aut phrasin admittere non Ciceronianam. Inter eos Bembus: qui cum rectius scribere posset, maluit pravo elegantiae studio flectere orationem & enervare. Sic *propugnaculum* sive *agger e terra*, est illi turris terrea, *Fides nostra*, est persuasio, *Excommunicatio*, aqua & igni interdictio. *Peccata morituro* remittere, deos superos manesq; placare. Sed hanc ineptam & vere odiosam imitandi rationem Docti jamdudum satis exploserunt, & , quæ melior via sequendi priscos, quasi indice digito monstrarunt. In pauca verba hinc conferam. Nempe quæ Ciceronis, quæ Virgilij sunt, quæ reliquorum è nobiliore censu, diligentissime usurpemus: sed non omnia, sed non sola. Non omnia: quia ætas nostra, aut res ipsæ
 mini-

minimè patiuntur. Talia sunt: *dicere ad clepsydram*: (nisi *præfatinucula mollias*) *descendere de rostris*: *curiam in rostris defendere*: *patres conscripti*, pro senatu *opiduli*: *de pontanus*, pro sene: *cineres* pro cadavere: *bustum* pro sepulcro apud nos: *mehercle, mecastor, eaepol, pol*, pro certè, nã. Quia ista omnia nos penes amplius non sunt: quã causã repetam voces, quæ talium notæ? Ita perperam à nonnullis numina Ethnicorum, veriùs nomina, cum vero DEO confunduntur. Ut *Jovis, Iupiter, Dussiter, Apollo*, pro DEO. *Dij immortales, dij superi, dij cœlites*, pro sancta Trinitate. J. C. Scalig: l. 6. poet: *Bembus*, inquit, cum Dominum IESUM Heroa vocat, valde me commovit: sane vox impia & utroq; indigna: ne argutetur quispiam Heroem è semisse deum, ex altero semisse Hominem. Non possunt monstrorum figmenta vero DEO nostro convenire. Aliter verò res habet: quando magnates, & quicquid eminent, dicimus *numen, deos, divos*. Quippe ductu fit sacrarum literarum. Item quando nominibus artium & alia-

aliarum rerum utimur καὶ ἐξοχήν: præ-
 cipuè in versu: Ut *Sophia*, *Themistos*,
Vacuna, *Veneris*: sanè non peccamus.
 Veteres enim omne, quod in suo ge-
 nere excellebat, id est, τὴν ιδέαν, titulo
 divinitatis honorabant. Et quidem
 non malè: Ut nos accipimus hodie. Id
 enim omne *divinum*: hoc est, à DEO,
ad DEVM. Ut *Themis* pro Juridicina:
Hygea pro medicina: *Minerva*, *Pallas*,
Mnemosyne pro artibus humanioribus:
Venus pro amore & cupidine: *Mars*
 pro bello: *Astrea* pro justitia: *Charites*
 pro favore & gratiâ: *Ceres* pro fru-
 mentis. Nec aliud origines nominum
 volunt, quàm ea quæ posuimus. Ita a-
 pud Plautum in Bacch: *Spes*, *virtus*,
dies, *sol*, dij nominantur, non nisi καὶ
 ἐξ αἰσθησέων. Ita olim canis, felis, allium,
 cepa, dies, nox, ignis ceu numina à su-
 perstitiosis colebantur. An ideò no-
 mina minùs toleremus, cùm & res i-
 psæ sint nobis, & desint meliora, qui-
 bus appellemus? Sed res manifesta.
 Digredior ad alterum, quod dixeram:
 Non sola quæ Ciceronis & reliquorum
 sunt,

sunt, nobis adhiberi posse. Quia res quædam innovantur: quædam novæ, acie humani ingenij excuduntur: an non tanti, ut novis quoq; appellationibus gaudeant? Nemo repugnat. Et hinc Theologi, Icti, Medici, Philosophi, quisq; in suâ arte peculiaribus fruuntur verbis & loquendi modis; quas in Tullij codicibus nō reperias. Si eâ causâ reprehendas, iniquus: si alia substituere velis, ineptus sis. Agè, optio tua esto, elige utrum malis: Aut *nescire*, aut *noscere res*, quæ Ciceronis ævo non fuerunt, nostro sunt. Vis nescire? Omnino stultissimus es. Vis noscere? Necessè est, ut nova recipias vocabula: utpote quibus, tanquam rerum Symbolis, scientia comparatur. Ejus generis sunt, *Trinitas*, *Trinunus*, *unio personalis*, *idiomata*, *baptismus*, *excommunicare*, *initiator*, *superattendens*, *profelytus*, *vasallus*, *hypotheca*, *rescriptum*, *sirupus*, *electarium*, *bronteum*, *sclopetum*, *bombarda*, *eliminium*, *commater* apud Melissum poëtam. In talibus observandum: ut necessitas ea facere jubeat; ut analogia exem-

exemplo sit ; ut Eruditorum autoritas consentiat. Nam temerè pro libitu nova introducere velle in civitatem Romanam, nemini licitum. *Tu Caesar civitatem dare potes hominibus, verbis non potes ;* dicebat M. Pomponius Marcellus ad Tiberium.

CAPIT. X.

De perspicuitate orationis.

Alexarchus Marmon ita scripsit aliquando ad Cassandrensum imperatores : *Primis gaudere solares ovium. novum cum relinquerem divinorum operum victores fatali fortunâ confirmatos, DEI fontibus. Se abstergentes, montanosq; custodes. Nebula hæc est : non epistola. Quis intelligit ? Clare itaq; loquamur. Nobis prima sit virtus perspicuitas, ait Quintilianus. l. 8. c. 2. Fit autem oratio perspicua : si aliqua verborum copia adhibeatur : si verba usitata : si ordinata : si propria. Copia requiritur aliqua pro naturâ rerum,*
 nunc

nunc minor, nunc major, immò sæpè
 exuberans, semper autem sufficiens, ut
 periodus texatur plena, integra, soli-
 da, quodq; necessarium sit, addatur, ut
 ita lux intelligentiæ præferatur. Con-
 cisa enim brevitatis quid nisi tenebras
 offundit? Horatius: *Brevis esse laboro,
 Obscurus fio.* — Brevitas inquã, intem-
 pestiva, & affectata; ubi plus triplo
 oportet intelligi, quàm legitur. Aliàs
 cum illo Doctissimo: *Nihil melius bre-
 vitate, sed si simplex, pro re nata. Nihil peius
 brevitate, sed si affectata, immò etiam fuca-
 ta.* Secundò, verba sint usitata, nec pla-
 ne exoleta: hoc est mundioris ævi au-
 toribus familiaria, nec incognita no-
 stris. Aristoteles 6. Top. 2: *πάντα σα-
 φές ἢ ἢ μὴ εἰωθός.* J. Cæsar apud Agelli-
 um: *Tanquam scopulum, sic fugias inaudi-
 tum atq; insolens verbum.* Quintil. 1.8.c.2:
obscuritas est in verbis ab usu remotis. His
 quid addam clarius? Tertiò, sint ordi-
 nata. Scitè Xenophon: *ἰδὲν ἔργον ἔργον
 εὐχρηστον, ἔργον καλὸν ἀνθρώποις, ὡς ἡ γὰξις.*
 Ita

Ita etiam hinc. omnia colloques bono vel legentis vel audientis, ut bene, ut citò intelligat. confusio & multitudo tam rerum, quàm verborum immoderata procul faceffat. Verba, ut vocant Grammatici, ne nimio intervallo aut sequantur, aut antecedant Nomina. Ne toties interspergas, quæ ad rem quidem faciunt, sed non è re sunt, quorum res agitur. Si pronuncies, iuxta temporis interstitia ferves. Ut si $\pi\alpha\sigma\delta\iota\omicron\varsigma$, cum illo sacerdote Hammonis; erras: si disjungas, erit $\pi\alpha\tilde{\iota}\delta\iota\omicron\varsigma$, id est, *fili Iovis*. In scriptione, virgulas & puncta sollicitè apponas. Faculam alucent orationi, si quicquam aliud. Et hinc Nicanor Hermiæ filius Alexandrinus aliquot libros composuit de Punctis. Cæterum de ordine ita Quintil. l. 8. c. 2: *Sermo, nec sit tam longus, ut eum persequi non possit intentio; nec trajectione tam tardus, ut in hyperbaton finis ejus differatur. Quibus adhuc peior est mixtura verborum. Etiam trajectione, quæ & oratores & historici frequenter utuntur, ut medio Sermone aliquem inserant sensum, impediri solet*

*solet intellectus, nisi, quod interponitur, breve est. Ultimo verba sint certa atq; propria, id est, quæ significant res ipsas & eas quidem unas, quibus ab initio certis de causis indita sunt. E Tropiciis & ambiguis, quid velim, rectius intelligetur. Aristoteles ait 6. Top. 2. πᾶν ἀσαφὲς τὸ κατὰ μετὰφορὰν λεγόμενον. Et lib. 1. de cœl. c. 11: πᾶν πολλαχῶς λεγόμενον ἀσαφὲς. Si itaq; metaphórica & quæ multis modis efferuntur, sunt obscura: necessariò Propria erunt perspicua. Nam Tropica non directè rem notant: sed eius cum aliâ cognationē ac similitudinem. Ut dum ille apud Terentium vocatur *caudex, stipes, asinus*; sit κατὰ ὁμοιότητα, propter ineptiam, ruditatem, ignaviam. Tropica etiam non unum quid significant: sed duo, aut tria, aut quatuor, immò plura. Scilicet à quo: & ad quæ transferuntur. Ut igitur multæ viæ oculos: ita multæ notiones animum turbant & diversum abripiunt. J. C. Scaliger lib. 6. in The: de c. pl: c. 1: *Nihil magis à Philosophiæ majestate alienum, quàm uti ver-**

ti verbis æquivocis ac metaphoricis. Inde
 concludo : Propria causam esse evi-
 dentia, Figurata obscuritatis. Sed A-
 ristoteles & sibi & nobis videtur con-
 tradicere, 3. Rhet. 2 : τὸ εὐσαφὲς καὶ τὸ
 ἡδύ ἐστὶ μάλιστα ἢ μεταφορὰ. Id est, *maxi-
 me evidens & iucunda est metaphora.* No-
 dus hic : sed non Gordius : nec ense,
 sed distinctione facilè solvèdus. Nem-
 pe aliter Eruditi : aliter populus in
 cognitione rerum occupantur. Illi sa-
 gacitatem mentis & probam ratioci-
 nationem potiùs sequuntur : hi sen-
 sus. Illi τὰ ἑσσιώδη & interna specular-
 tur. hi ore hiante circa externa & si-
 militudines hærent. Quæ causa, quod
 utrisq; alia sint vocabula. Utpote quæ
 πραγμάτων ὁμοιώματα καὶ τῶν ἐν τῇ ψυ-
 χῇ παθημάτων σύμβολα. Eruditis clara
 sunt, quæ rem, ut est, propriè, nudè, sine
 ornatu, sine translatione, animo repræ-
 sentant : iisdem obscura, quæ obliquè,
 quæ metaphoricè seu ex similitudine
 quadam signant. Contrà populo illa ob-
 scura sunt : hæc clara. De quibus lo-
 quitur Philosophus in Rhetoricâ, ubi
 ora-

SI.
oratorem pro populo instruit. Ita
plebs meliùs eruditur de Regno DEI,
si conferatur cum nuptijs, cum agri-
colatione, quàm si aliam viam insi-
stas.

CAPUT XI.

De elegantia & pu-
ritate.

Munditia, ait Comicus, *illecebra animo*
est amantum. Grator cibus, ubi patinæ
tersæ & nitidæ. Ita res libentiùs & ma-
jori cum jucunditate noscuntur, puris
atq; elegantibus verbis ornate. Et hæc
constans est omnium, quod scio, do-
ctorum sententia, nec deserenda no-
bis: licèt unus & alter aut etiam ter-
tius, velut

— *amica luto sus*
cœno barbaræ ac sordidæ dictionis se
polluat. Quî autem puritatem illam &
elegantiam consequamur? si, quic-
quid singulare & eximium in classi-
cis Latinæ linguæ autoribus depre-
hendimus, quæ verba, quæ phra-
ses,

ses, quâ ordinem & structuram, presso
 pede sequimur: quicquid contrarium,
 fugimus. J. C. Scalig. l. 6. poet: *Non
 quavis vox, non quavis junctura vel vocum
 vel numerorum inter genuinas legitimasque
 referri debet. De verbis.* Ea singula sint
 verè Romana, id est, cum judicio &
 delectu ex optimis autoribus. su-
 mantur, & quidem eo significato à
 nobis usurpentur, quo ipsis. Quod
 colligitur è tota orationis serie &
 unius loci cum altero comparatio-
 ne. *Valla* in eo multus est sex lib: ele-
 gantiarum, qui meritò ab Eruditis ma-
 gnifunt; majoris futurus, si ipse mi-
 nor esse voluisset. Jam ingenio fretus
 suo alios non semel inique vellicat, ut
 has literas docti animadvertunt. Ita
 non barbarè loquimur, judicio Vallæ
 l. 6. c. 10: sed eleganter: quot calen-
 dis, quot mensibus, id est, singulis ca-
 lendis, mensibus: quia illud Plauti,
 hoc Varronis l. 4. L. L: & quidem sal-
 vâ analogiâ. Pastus homini convenit,
 ait idem l. 4. c. 53: sed eleganter et-
 iam brutorum dicitur. Cicero 2. de
 Na.

Na. de: *quis pecudum pastus?* i. off: *pastum*,
latibula. Ita *dissertatio* vox pura, quia
 Ciceronis in Top. Cōtraria elegantiae
 sunt vocabula barbara & lutulenta,
 quorum alia Sues, alia catulos, alia ca-
 pras, alia semitas ac trivias olent. Intel-
 ligo barbara, non more veterum, qui
 ita vocabant omnia exotica, etiam
 sanctissimam gentem, à qua & sapien-
 tia aliquid & linguam suam hauserant: sed,
 cum praeter omnem rationem vel e
 Germanis, vel Graecis vel alijs, vel La-
 tinis quoque; contra analogiam & usum
 verè Latinum, Latina miserè consuun-
 tur. Ut *Bannitus*, *bastardus*, *transubstan-*
tiatio, *chorissatio*, *logissamentum*, *intitulare*,
excopiare, *victualia*, *reverentialis*, *qualifica-*
tus, & id genus alia. Quorum farragi-
 nem comportavit *Cornelius Crocus*: sed
 non sine errore. Multa enim in sul se
 explicuit, nec pauca in sordidum or-
 dinem redegit, quae Bonis autoribus co-
 gnitissima. Illis vero barbaris, quae sta-
 tui, cave annumeres ea, quae ex inopia
 κατ' ἀναλογίαν & eruditorum consensu fa-
 cta aut ficta sunt. Tantum abest, ut o-
 ratio-

rationem infuscent, ut illustrent ma-
 gis, quando bellè rebus suis respon-
 dent, & florem priscae Latinitatis sua-
 viter redolent. *De phrasibus.* Atq; hæ ab
 autoribus Latij sæpe jam laudatis pe-
 tendæ nobis: nec temere fingendæ a-
 liæ. Ut *privilegium ferre, infamiam con-
 pere, in cogitationem venire, Cicero. Facere
 se hilarem, facere verba, ager sub urbe, id est
 suburbanus, Terentius. Puer ex aula, id
 est aulicus, Horatius. Pullus de corte,
 Martialis. Tenere ora, Virgilius. Poscere
 ad ravim, suffundere aquilam, Plautus. Et
 quis omnia, numeret? Barbara sunt:
*opus operatum, facere sermonem, multum de
 se tenet, pro mea persona, pro posse & velle
 nostro.* Si seorsim sumas: omnia sunt
 Latinissima. Conjuncta, degenerant:
 quia sine exemplo & usu castæ anti-
 quitatis. *De ordine.* Is res divina, ac o-
 mnis munditiæ & nitoris initium.
 Tantò magis enitendum nobis, ut u-
 biq; illum observemus: quantò lan-
 guidiùs curant alij. Observamus ex
 positu dictionum; qui tam judicio
 aurium, quàm exemplo autorum diri-
 gitur:*

ss.

gitur: & quidē in principio, medio, me-
ta orationis vel ligatæ, vel pedestris.
Collocemus *litteras*, ut blanda suavitas
cōcilietur, quātū potest, siue asperita-
te. Nam ubi congerimus multas ejusdē
soni aut cognati, improvidē sine cau-
sā; fit *κλινοφωνία*, & lepor elegantia
perit. Sic Catullus: *aridā modō pumice*.
Poterat *aridō*. Prohibebat concursus
trium O. Alius ita: & *conyce grandia*
saxa. Virg. 4. Geor: elegantius. *Trans-*
versas salices & grandia conyce saxa. Cice-
ro: *Non solum ipsa fortuna caeca est: Sed eos*
etiam plerunq; efficit caecos, quos cōplexa est.
Recte & Latinē alius diceret, sed non
elegantē: *Est non fortuna caeca ipsa solum:*
sed efficit caecos eos etiam plerunq;. Nempe
cuiq; linguæ propria ac peculiaris
quasi congenita est convenientia ac
series; quā si mutes, hoc est, si postpo-
nas, quæ solet præponere, jã decus e-
legantię tabescit. Ut Virg: *atq; equide me-*
mini. Inversim, *equidem memini atq;*. Ad
hanc enim faciem quidam ponunt ad-
verbium. Ita in Germanica, si quis ver-
bum præponat Nomini: si substanti-

56.
vum adjectivo : si pronomen nomini,
etiam à plebeculâ ridebitur. Atq; hæc
de elegantia.

CAPIT XII.

De accuratâ loquendi
ratione.

Potes Latinè loqui : etiam bene La-
tinè : etiam perspicuè : etiam elegan-
ter : nec tamen accuratè. Quanquam
elegantix cultus, nec non perspicui-
tas quæ è proprijs, viam sternat ad a-
picem velut accurationis. Hæc igitur
quibus adminiculis indaganda, vide-
bimus. At quid refert ? inquis. Certè
plurimum. Si commodè, si accuratè
ex æquo Eruditi (nam populi non est)
loquerentur, res intellectu faciliòres
essent : nec tantæ *λογομαχίας*, quæ non
parùm concordix & veritati insidian-
tur. Quid enim post verba aliud, quàm
verbera & pugnx ? *Exempla ante pedes
interq; manus sunt obvia nostras.* Ita quon-
dam imperator *Fridericus Aenobarbus*
bellum intulit acerrimum *Hadriano*
IV. Pa-

IV. *Papa*, occasione è voce *Beneficij*:
 quam aut ille sinisteriùs accepit, aut
 hic potiùs male usurpavit. *Vnius literu-*
la erratum (ait Muretus) interdum eas et-
 iam eruditissimis hominibus offundit tene-
 bras, ut, tanquam in illumi nocte errantes,
 quòvis potiùs perveniant, quàm quò volunt.
 Duplici autem modo, ni fallor, accu-
 ratè & exquisitè loquimur. Primo, si ad
 naturas rerum, de quibus loquimur, voces u-
 nicè conformemus. Altero, si ea voces propria
 sint. De primo. Vox cum re, tanquam si-
 gnum cum signato suo aptissimè, & si
 potest, κατὰ πᾶν conveniat. Nec ma-
 jus, nec minus, nec aliud, nec alio ordi-
 ne dicamus, quàm res, de qua dicimus,
 finit. Res enim mensura dictionis est.
 Absint igitur ὑπερβολή, περισσολογία,
 ταυτολογία, μείωσις, συνεκδοχή, μετωνυμία,
 ὕστερον πρότερον & si quæ alia: quibus suo
 loco ab oratore & Poëta adhibitis, po-
 puli aures & animi permulcentur. Sic
 non loquimur accuratè: *Atramentum*
viride, rubrum, in Nomencl. Frischlini. Pu-
 gnant enim inter se atrum & viride. *Tripu-*
dium in surâ: quia verè in terra. Pro-

*pagabitur ad seram usq; posteritatem, si quis
 futura est. Unum quippe interimit al-
 terum. Aut omittatur Sera. Solibus &
 thereis, altoq; recanduit estu. Unus sol.
 Nec pro diebus accipitur. Obstat, etbe-
 reus: & quæ sequuntur. Et pariter vul-
 tusq; deo plectrumq; colorq; Excidit — Co-
 lor & vultus copuletur. Aliàs ἀτακτον.
 Nec pueris, nisi summa fames premat esuris-
 esq;: τανύλογον. Quale & hoc: Quo te
 animo, quo te pectore, mente canam? Ita J. C.
 Scaliger reprehendit eum, qui vacuum
 per inane descripsit: qui virgineos partus
 dixit verendos partus; cum unus sit & u-
 nicus. Idem: neq; de cervo uno, capi-
 ta, in plurali numero: Aeriâ victor fixi
 capita ardua quercu. Idem: neq; bonum
 illud; sive mutato jaculis veneno. Mutatur
 enim jaculum veneno; non jaculo ve-
 nenum. Idem: interea dulces somnos no-
 tisq; soporem. Exuberat sopor post som-
 num. Idem:*

*Qui cælo radiant ignes, quæ sidera mundo
 Labantur tacito, stellis quibus emicet ar-
 dens,*

Signifer ---

Et su.

Et superflua sunt & malè disposita.
 De altero, id est. proprietate nunc agendum.
 Sed quâ semitâ? cujus ope? Liberè dico: E philologis, quos legi, quos vidi, legi autem multos, vidi plurimos, neminem nominare possum: qui ex professo ostendat nobis modum, quo idiotas dictionum capeffenda sit. Clamant: propriè loquaris, propriè. Sed quomodo? Ad Grammaticos me ablegant? Hi non satis. Tantùm enim monstrant rationem emendatè loquendi, & quidem ex autorib9 meliorum gentium; quibus anima Grammaticorum debetur. Autores mihi commendant? Accipio: Sed non unâ, quod volebam. Etenim quia Cicero, Virgilius, Terentius, alij unâ dictione variè, non de unâ re, utuntur: quî scio, ubi proprè, ubi Tropicè? Exempli gratia: *superbus* vulgo dicitur arrogans & elati animi. Cicero: *rex superbus*: *superbum se præbuit in fortuna*, Id est, elatus fuit. Virg. *Belloq3 superbum*, hoc est nobilem, excellentem, ut explicant. Idem: *Tibur superbū*, id est altum. Idem: *Spolijs superbi*, id est or-

est ornati. Idem : *superbum Rhamnetē*, id est opulentum. Plautus amph. a. 1. f. 1; ME : *faciam ego hodie te superbum, nē hinc abis.* S O : *quonam modo?* ME : *auferere.* Ita *pupula*, *pupilla* Ciceroni, Lucretio, Horatio, Plinio est nigrum illud & volubile in medio oculi. Et Catullus : *cupit ipsa pupula ad te sibi dirigere aciem.* Dicant, utrum propriè, nec ne? Si propriè : dent causam necesse est. Nam *pupa*, unde & *pupula* & *pupilla*, est minor puella, item *icuncula*; apud Martialem, Persium, alios. Veluti *pupus* est puer parvulus apud Varronem : ex quo *pupulus*, *pupillus*. Quanquam hinc usitate dicitur impubis, qui in potestate patris esse desijt morte, vel emancipatione. Cicero : *mortuus est, reliquit pupillum parvum filium.* Cum igitur *pupilla* aliud, aliud *pupa*; aliud *pupus*, aliud *pupillus* notet : quodnam eorum primò ac propriè? Sunt quippe ejusdem originis. Mihi sic videtur, salvâ cujusq; sententiâ : Triplici modo proprietatem vocis erui : *vel è rebus, vel autoribus, vel originibus.* Primò, ubi præeunte Naturâ,

turâ, dictio convenienti literarum potestate & positu respondet sono rei, cujus symbolon, tum illius propria judicatur. Ita *baubari* à voce canum majorum fecere. Et Aristophanes in *Vespis*, cum canes æmulari vellet, *av av* commentus est. *Tinnire*, vel aurium judicio, est rerum exiliter sonantium, ut laminæ vel fistri. Ita suis *grunnire* proprium est. Ejus enim vox non alia. Si hominem grunnire dicas; metaphoricè loqueris. *Deinde*, ubi Autores eodem modo semper aut maximâ ex parte, vocabula usurpant; & quidem primigenia id est Ebrææ linguæ: cæteræ quippe ex eâ profluunt: tum inde propria colligitur significatio. Hic enim *ὄνομαστοθέτης* ut primus; ita perfectissimus causa nobis sit, cur res ita nominetur: quanquam sine causâ ab illo ita nominata non sit. Ut *שׁוּב* ubiq; est cecinit. *שׁוּב* apud omnes est sacculus. *שׁוּב* perpetuò est, in mœrore jacuit, luctuosus fuit. Ergo proprii illi sunt significatus. Nam quid ulterius moliri aut velis aut valeas, non video.

Ultimò, ubi Latinum ex alio Latino, vel hoc ex Græco, vel utrunq; ab Ebræo traducitur, sed appositâ semper causâ: ibi per illum flexum aperitur proprietâs. Ut *sextans* à *sex*: hoc ab *éξ*: utrunq; à *שש* *Hemina*, *ἡμίνα*, ab *המט*. *Metallum*, *μέταλλον*, *מטול*. Ita *pupus*, *pupa*, à *פופ* id est *pupus* fuit. *Pupula* & *pupilla* sunt *Deminutiva*; & dicuntur de oculi medio, quod Germanis est *mâlum*, à figurâ; nō *idiâs*: sed quia inibi icuncula visitur. Plura exempla huc non aggeram. Omnia ferè, aut pleraq; conieci in peculiarem librum *de Originibus*, qui prope diem cum BONO DEO è tenebris in lucem prodibit.

САРИТ XIII.

De pronunciat- tione.

Orthoëpéa dirigitur in primis à *Natura*, & vel in literis consistit, vel in *quantitate*. Literæ, ut hîc spectamus, totæ sunt opus *Animæ nostræ*, sed per *instru-*

instrumenta peculiariora, quæ Natura
 addidit. Nempe sunt pulmo, arteria
 aspera, guttur, palatum, lingua, den-
 tes, labia & cætera: quorum motu
 & conformatione sonus aut vox effi-
 citur tam diversa, tam varia; atq; ita
 Literæ singulæ constituuntur & ab
 alijs distant. Ut igitur omne, quod à
 Natura, certum est ac distinctum:
 sic quoque literæ. Philosophi cla-
 rius: *omne quod est, suam habet formam,
 per quam est.* Quid nî etiam Literæ?
 Ea est *potestas*, ut vocant, quæ in pro-
 nunciatione consistit, indeq; digno-
 scitur. Hoc principium si admittis,
 & cur non admittas? *Primo*: una
 Litera unius erit soni. Nec A sive
 leniter, ut in *amo, facio*: sive crasse
 ut in *ara, effari*; efferas, fit alia.
Gradus non variant essentiam, inquit
 Metaphysicus. *Secundo*: potestas u-
 nius non misceatur cum alterâ. Ita
 C quando ab initio vocis præcedit
 immediatè Vocales A, O, V: item
 L, R, more veterum & Græcorum
 effertur. Ut cacumen, conor, curo,
 clau-

claudio, crimen. Et rectè quidem. Ea
 enim potestas est. Ergò non mutabi-
 tur: quando C ab initio præmittitur
 E, AE, OE, I: ut cella, cæcus, coetus,
 cinis, cimba. Nec video, quid obten-
 das, præter consuetudinem. Sic H in
Mihi, nihil cum CH confundimus. Sic
 Græcanicum H malè proferimus per
 I. Indicio sit vox ovium βῆ βῆ Iliad. e.
Bee Bee, non *Bi Bi*. Tertio: Ubi duple-
 sonus, ibi non vera litera. Hæc enim
 elementum simplex & indivisibile.
 Quarto: Bivocalis non unius simpli-
 cis, sed utriusq; vocalis, tanquam prin-
 cipij, sonum retineat: Ut AV *autor*,
 non *af*: EV, *Eurus*, non *ef*. Sic etiam
 AE *caedo*, non E. OE *coetus*, non E.
 Quæ causa, quod poëtæ quoq; AE di-
 duxerunt; *aulai*: & in priscis tabulis,
 est *Aimilia*: itemq; sint exemplo Græ-
 ci, qui ut *ai*, ita reliquas diphthongos
 divisere. De cæteris eruditæ illæ ani-
 mæ, Julius Scaliger & Justus Lipsius
 subtiliter differunt: quò te remitto.
 Me ad quantitatem, quæ à motu est
 vel celeri vel tardo: aut, ut vulgo, à
 tem-

tempore vel brevi, vel longo. Ubi litera brevis: properet lingua & raptim efferat: ubi longa, cunctetur & morulam trahat. Ita antiqui *adra, feelix, populus* pro arbore, *fecer, castreis* dicebant: ut esset discrimen à brevibus, *hara, fero, populus, facibus, sibi*. Unde autem cognoscitur quantitas? *Vel è Poetis, vel Originibus, vel Analogiâ, vel Naturâ*. Exempli gratia: *ad lor, Lucret. quotidianus, Catul. Euripus, Druida, Ovid. Cuculus, competitor, temetum, fortuitus, aliqui, Horat. Hemina, Pers. Depeculor, quia à peculium. Vitupero, à vitium. Neutquam, à ne & utique, utiquam. Meteoron, meteoris, quia μετέωρον, μετέωροις. Parasceve, quia παρασκευή. Resina, quia ῥηλίνη, ῥησίνη. Idolum, quia εἰδωλον. Diutius quia diuturnus alteram corripit. Patrimus, matrimus, mediâ longâ, ut bimus, trimus. Clandestinus, ut matutinus. Apparitor, ut exhibitor. Ultimò ipsa veluti natura monet, quod η, ω, αs, εs, eu, oi & reliquæ fiant longæ necessariò, itemq; ubi duæ mutæ cõcurrunt, ut *ardor, annus*. Geminatur enim tempus, & ita mora evenit atq; productio.*

Contrà *e* & *o*, quia absq; cunctatione, quasi propero spiritu efferuntur, nunquam non corripitur videmus. Sic prima in *rescisco*, *resto*, *respondeo*, producitur: quoniam S naturâ suâ sibilat, & ita tempus aliquantulum longius facit, quàm alia litera post RE, ut *retribuo*. Quanquam nec poëtarum calculus hic desit, qui concorditer producant. Nam illud Ovidij sanum non est: *Ense rescindendum est*. rectè enim: *Ense recidendum*.

CAPUT XIV.

De scriptione.

Orthographia est artis institutum, & absolvitur, si initium scriptionis, si literæ, si voces singulæ spectentur. *Initium* ducunt Ebræi & Ægyptij à dextra ad sinistram introrsum. In Beatorum insulis ad meridiem sitis à superiori parte, rectâ lineâ descendendo ad inferiorem. Latini & aliæ gentes à sinistra dextrâ versus extrorsum. Nec vero à variis. Nam motus manus nostræ

stræ naturalis extrorsum est. Quare pugna quoq; sic cietur, & cætera opera, extento brachio, non retracto peraguntur. Præterea nobis relinquitur sub oculis ad contemplandum, quid quantumq; descriptum sit: quod istis calamo ac manu tegitur. Illud autem quanti? Omnes literas, præter unam atq; alteram, cujus initium, dum scribitur, à parte superiori capitur modo perpendiculari; à sinistra inchoant Judæi, & magnâ ex parte easdem in dextram terminant. Quæ igitur partium ratio, ista etiam sit totius: & quemadmodum linearum tractus; ita literarum quoq; ordo servandus. *De Literis.* Harum & quantitas & figura inspiciatur. Veteres, ut *quantitas* illicò oculis subijceretur; ubi longa, vocales duplicârunt. Victorinus Afer: *Nævius & Livius cum longa syllaba scribenda esset, duas vocales ponebant. Ut aara, voo-tem, feclix.* Secuta etas usurpavit pro geminatione lineolam, quæ superposita à è ò ù: i verò longiori figurâ produxit, *vlvus, adllis.* Hodie non multùm absimile, quod

scribimus mālū, musā, amārunt, quīs,
 urfētūs: aut lineā simplici, instar acuti
 & gravis apud Græcos: *ēdit, pōpulus:*
modō, bellūmq, castē, cūm, saniūs. Quæ
 non solūm quantitatem illicō signifi-
 cant: verūm etiam perspicuitati ora-
 tionis aliquando seruiunt. *Figure,* ut
 nunc sunt, à Romanis tramissæ, inte-
 grè retineantur, nec quid aliunde mi-
 sceatur. Quamvis enim Latina fluat
 ex antiquiori origine: tamen ut mul-
 ta sibi peculiaria arrogavit: sic etiam
 proprias literarum figuras, Scilicet ut
 discrimen esset ab alijs, & abesset con-
 fusio. Ergo ne scribatur *ψalmus:* nec
lacryma, Sylva, Philosophus. Quia voces
 illæ fruuntur jure civitatis Romanæ:
 etiam togam induant necesse est, hoc
 est, literas. Ecce suffragium Gifanij:
*Quæ Romana sunt vocabula, licet Græcia
 originem debeant suam, non tamen ideo scri-
 pturam sequi debent verbi. causa: ocius,
 hiems, stilus, silva, tus, Tuscia, inclitus, du-
 plus, clipeus, ligurrio, scana, lacrima, Vli-
 xes, &c. Consuerunt enim Latini quadam ab
 alijs sumpta nomina ita conformare & consti-
 gnare,*

gnare, ut originem ipsi agnosci nolint, suamque
 prorsus esse, ut existimetur. *Silva* nunc scri-
 bunt omnes & *hiemsi* Latino, quæ tamen à
 Græcis profecta, &c. **DE VOCIBUS.** Hæ sin-
 gulæ ut rectius exarentur, faciunt
*Manuscripta, Monumenta, Usus Erudito-
 rum, Origo.* Manuscriptis, si cõsentiant,
 si à literatis sint; multum debemus
 fidei: Ut & monumentis antiquis;
 minus tamen, quàm illis. Nam qui ista
 sculpserrunt, plerunq; fuere rudes ac
 plebei. Igitur Usui Eruditorum ali-
 quando, præ illis dissentientibus, plus
 credimus; plurimum Originationi:
 quæ, si & manuscripta & tabulæ asso-
 nent, nihil certius. Ita rectè scribimus:
Tropæum, quia Græcum est τροπαιον. *De-
 licia*, non *delitia*: quia à *lacio*, & scribi-
 mus, *delicatus*. Contrà *blanditia*, quia à
blanditum. *Factitius*, quia à *factum*, *fa-
 ctito*. *Novitius*, quia *noviter*, *novatum* di-
 cimus. *Fabricius*, quia à *fabrico*. *Litera*
 enim originalis ubiq; maneat, quan-
 tum potest. *Suboles*, omnium & libro-
 rum & lapidum assensu: fitq; à *suboleo*,
 ut *adolescens*, ab *adoleo*, *adoleasco*. Nec

unquam V in SVB, migrat in aliam. *Haut*, quia ab *Aut*. Omnis disjunctio obtinet vim negationis. J. C. Scaliger c. 22. L. L. *Cætera*, quia *ἡγή ἔτετα*. *Hemina*, non *hemina*, ab *ἡμίον*. *Coena*, quia *κοινή*, &c. Ultimum, quod huc facit, est: Malè divelli dictionem in fine lineæ ita: *hom-ines, rat-io, om-nis, o-bruo, a-deo, ic-tus, ap-tus*. En regulas. 1. Syllaba integra sit, nec scriptione traijciatur. Ut, *ho-mines. ra-tio*. 2. Literæ partium in compositis ne disjungantur. Rectè contrà in hunc modum: *ob-ruo, ad-eo*. 3. Præter illa duo, quæ simul à principio vocis sumi possunt consonæ, eæ rectè in eâdem syllabâ conjunguntur. Ut *o-mnis*, quia *mnemosyne*: *i-ctus*, quia *Ctesipho*: *a-ptus*, quia *prisana*, dicimus. Et hic finis sit *Manuductionis* nostræ. Docti has literas ignoscent, si quid peccavero, -- uti certè vereor. Quis simul & semel omnia rectè? Cætera, quæ adhuc *mecum compressis agito labris* -- suo loco in *Originibus* pro re & copiâ nostrâ fusiùs persequemur. Hic satis sit vel gustum dedisse, vel jecisse fundamenta.

ADA-

aut spernit, nisi idem hominem igno-
 ret, prodat, perdat. Tamen à vulgo,
 ut ais, pro nugis & quisquilijs ha-
 bentur: quid refert? etiam à pecore
 grunduli nux myristica, etiam à leo-
 nibus Cumanis cinnamomum. At
 magni fiunt, & facta semper sunt à
 magnis, hoc est, ab ijs viris, qui o-
 mnis divinæ atque humane sapien-
 tiæ in omni meliori ætate optimi
 maximi promi condi fuerunt. Vete-
 res Grecos, aut Latinos vides?
 omnes doctos, omnes disertos vides.
 Nostros? & hic habes, quorum u-
 num atq; alterum & barbariei op-
 ponas, & laudatissimæ ipsi antiqui-
 tati compares. Itaq; contra Brutos
 & Mutios istos, qui rationem scili-
 cet excolunt, orationem negligunt,
 & res, ut ipsis placet, se aiunt cura-
 re, de verbis negant laborare, à
 tuis

tuis partibus in utraq; lingua stare
 vides facundissimos Medicos, diser-
 tissimos Iureconsultos, eloquentissi-
 mos Theologos, ac tantum non ipsius
 naturæ voce loquētes Philosophos.
 Aut Græcè & Latinè non loquun-
 tur Hippocrates, Galenus, Oriba-
 sius, Celsus, Marcellus, Scribonius?
 Pandectæ, codex, institutiones, no-
 velle, non Latino & Græco sed Ja-
 pónico sermone conscriptæ sunt?
 Justinus, Clemens, Nazianzenus,
 Damascenus, Epiphanius, Chryso-
 stomus, Basilus, Theodoretus, Theo-
 phylactus, Tertullianus, Cyprianus,
 Arnobius, Lactantius, Ambrosius,
 Augustinus, Hieronymus, & patres
 ad unum omnes barbari sunt? aut
 barbari denique sunt Plato, Aristo-
 teles, Theophrastus, Plutarchus,
 Epictetus, Cicero, Seneca, Plinius,
 F 5 Boëthi-

Boethius, alij? Atque ut de nostris dicam: Ful. Caf. Scaliger, qui unus instar sexcentorum est, barbarus fuit? belienismi rudis fuit? Latinitatis ignarus fuit? humanitatis expertus fuit? Imò fuit ille, si quis mortaliū alius, non modò consummatissimus philosophus, & perfectissimus medicus, sed idem & pœta divinissimus, & orator facundiosissimus, & utriusque literaturæ longè scientissimus. Quod si quis tam à ratione recta averfus, tam ab oratione diserta alienus est, ut quam vim ista habeant, non intelligat, aut negligat: eum tu, si me audis, suas sibi res habere, & à magnis illis nominibus, ac penè dicam numinibus manum mentemq; abstinere jubebis. Sed redeo ad Manuductionem tuam: cujus ego operæ mentem bonam,

nam, industriam, utilem esse censeo,
tractationis ac stili genus eruditum
pro re nata esse nemo negabit, nisi
quem stupor praepedit, aut livor.
Nec tamen dissimulo, potuisse aliqua
limatiora, sive auctiora fieri. Sed
illa neque maximi momenti, neque
numero multa sunt. Et hoc Catone
principia ista contenta esse possunt.
Utinam illi, qui ad scholarum guber-
nacula sedent, haec talia imitentur
aut emulentur! ac potius meliora
etiam ipsi proferant! Certè opti-
mis literis hac ratione multis parti-
bus melius esse posset. Verum cujus-
modi pueritiae informatores passim
habeamus, (Hayneccios, Hoescbe-
filios, VVilkios, VVeitzios, Schel-
lenbergios, VVagneros, Seberos,
Preilios, Et si qui alij tales, semper
excipio, de ijs loquor, qui nihil minus
sunt,

sunt, quàm quod profitetur,) res scilicet clamat ipsa. Qua enim manu pueros suos ad linguam Latinam (ea enim, ut & Græca, in scholis tradenda, atque inde in Academiis transmittenda est) ducere dicam eos, quorum proprietas & elegantia loquendi pleraque omnis illa est: Hui, quàm terribile frigus est extra! Tu puer suspende nasum super librum, aut ego tibi dabo poenam. Quis est ille, qui verberat ad januam? His enim eloquentiæ rudimentis pueritiam imbuunt. Nec mirum: ita loquitur ipsorum Cicero: ita ipsorum Terentius & Plautus loquuntur. Nam quid de Græcis literis dicam, quas cum ignarissimis sciunt? An enim tibi Græcè scire videatur is, qui τοῖς φιλελληνῶσι dicat? Atqui hoc verbo

verbo novimus quendam operam
 alijs suam etiam publico program-
 mate obtulisse, & monstrum illud
 verbi, tanquam poëticè forma-
 tum, defensum ire voluisse. Nec
 verò aliter fieri potest, quàm diu
 germanam docendi ac discendi ra-
 tionem non instituunt, & , quod
 caput est, caudices illos decumane
 barbarici è juventutis manibus
 non excutiunt. Quorum quidem
 ratio si perseverat: (& perseve-
 rabit, ut insanabile hoc cacoethes
 video) narrotibi, exequias brevi
 eundum erit Græcæ & Latine li-
 teraturæ universæ. Ut enim tu
 alter Varro sis, Taubmanus alter
 Plautus, alius nescio quis alter
 Cicero, aut Virgilius: tamen vos
 vestris paucorum opibus nunquam
 efficietis, ut sribligo illa, quæ publi-
 cè sil-

cè silvescendo magis magisque in-
 valescit, & iam pro genuina lin-
 guarum meliorum indole & babe-
 tur, & docetur, & asseritur, non
 fasces ut ita dicam, literatorios,
 Romæ atque Athenis invadat.
 Sed hæc videlicet Simonidi, aut,
 ut melius ominemur, magistratui
 committenda sunt: nos autem,
 quantum in nobis erit, tanquam
 boni rei literarie cives, illas ipsas
 Græcas & Latinas (tu etiam He-
 braicas addas licet) literas si non
 ab imminenti fato defendere, at no-
 bis saltem & Musis conservare stu-
 deamus. Vale, & ad Origines tuas
 eliminandas ac perpoliendas, imò verò
 publicandas, & juris ac boni publici
 faciendas seriò accingere. VVitte-
 berge pro pridie Cal. Jan.

CICIDCVIII.

CASP. BARTHI
DE LINGVA
LATINA
EPISTOLA.

CASPAR BARTHIUS

S. P. D.

Nobilissimis & clariss. Dnn.

MELIORI GOLDASTO HAIMINSFELDIO
&

GOTHOFREDO JUNGERMANO.

QVAM EPISTOLAM IN GRATIAM
Quinius de sodalibus meis adolescentis, nuper
scripsi, eam ad vos mittere, non una mihi causa.
Præcipue vero illa suavit, quod tanti nominis Juve-
nes amicitiam meam vobis acceptam litteris testati
sitis presentibus. Ingratissimus ego, si qualicumque
officio grande beneficium non rependere coner. Acci-
pite hoc ergo volentes quicquid est puerilis & inficci
scribiti, & amorem illum nostro mutuum pergentes,
quod polliciti estis satis humanè, de Typographo a-
pud vos mihi circumspicite, non enim fallam, edenda
mittere mea potius amicis, quam inter morosophos
nostros publicata videre ejusmodi typis & papyro,
qualibus Juvenilia nuper traducta sunt. Quæ ideo
vestris oculis indigna censeo, quod post homines natos
deformius nihil visum autumo. Sæpè ea Editio ta-
dium mihi erga omnes has litteras creavit. Verum.

Δεῦτε εἰς ναυηγὸς ἐκ εὐτῆς θαλάττης
μέμφομαι.

Cavebimus ergo. Vos, quod semel promisistis, cura-
bitis.

Ita Valecte. Animi mei. Mense Xbri.
VVitebergæ.

CASPA-

CASPARIS BARTHI

DE

LINGVA LATINA
EPISTOLA.

UEM Populum Deus im-
mortalis Orbi terrarum principem præ-
posuit, ut omnium ferè gentium diver-
sissimi mores unius legibus componeren-
tur, ejus quoque linguâ commercium fecit disjunctissi-
mis nationibus, ut copulâ quadam connexæ, quæque ex
ingenio Domine urbis loquerentur, ne, quos unitati
subjecerant arma, studia loquendi discernent. Fuit
igitur communis quedam Generi humano, ut non
jam Latina, non Italice, nec adeo Romana Lingua vo-
cari mereatur, sed multo aptiori nomine, Humana.
Quisquid enim ab omnibus gentibus litteris consigna-
tum & per monumenta posteritati relictum est, id o-
mne in cinnum quendam redegit & absorpsit. Lati-
na Antiquitas, nec contenta dum Imperium populi sui
sterit, obnoxium sibi Mundum tenere, etiam post reli-
quias ejus evanescentes paulatim, apud victores suos
mansit, & quos armis Dominum gentium populum
dejecisse de solio viderat, eos comitata licet occultis
primo seminibus, erupit tamen ad ultimum & con-
nexit

nexuit linguae usu cum victis triumphatores. Iamq;
iterum redire de Barbaria colluvionibus, ardet oppo-
nere oculos lucificis diei radijs. Non nocuit tam
diu latuisse, plurimum tenebrae aciei addiderunt, &
carcer diuturnus Palatiorum regionum gratiorem u-
sum concinnavit.

Sanè si quoquam nunc loco, in Germaniâ no-
strâ ejus usus nitidissimè floret, cum post semel hau-
stum amorem desistere non possimus nobilissima natio,
quod laudandum maxime, studio indefesso adpetere.
Hoc Itali ipsi, hoc Galli fatentur, ex quo disertissimus
Muretus utriusque gentis gloria, confessus est Germa-
nis peculiarem esse in Latinâ Linguâ nitelam. At non
unum & unicum est quod renascenti generis humani
delicio obstare & oppedere incassum nititur. Huc refe-
ro Pedagogorum quorundam, Utinam ne plurimo-
rum, sordes, qui turpe putantes quod in juventâ didi-
cere, in senectâ perdendum fateri, discipulorum inge-
nia nugis suis decrepitis illudere satagunt, & eâdem
semper chordâ incassum oberrantes stridorem usque
ad ultimum halitum suum pro pompa stoliditatis ha-
bent. Hi sunt boni illi Reales, qui studia cruda de
Grammaticâ in forum propellunt, & incumbere soli
mysterijs Latinitatis autumant, cum nescio quid cu-
linarium rancidulâ de nare balantes, vervecum a-
gmina in ludibrium suum à suis opinionibus suspen-
dunt. Et hi quidem, propter inscitiam & in errore
pertinaciam, capitale odium litteris ferunt huma-
nioribus, quibus tamen eo maxime nomine conceden-
dam

dam veniam arbitramur, quod propalam impingunt,
 & paulo saltim acutioribus nugis suis bilem in nasum
 cient; tanto viliore damno, quanto prestat stupores
 ingeniorum, & vara distortaq; capita nunquam at-
 tingere Sacra litterarum, quam eâ inopiâ suâ
 conterere. Aliud est genus, quod majora his longè
 & periculosa in nostra studia peccare glorians
 suam retur, homines nimirum purè puteq; Antiqua-
 rii, quibus placere nihil sine Grammatico potest, Hi
 inania cymbala sunt juventutis, & vitio creati, litte-
 rarum esse somniant monarcha. Libera de ferulis
 etas & exuens quaecunq; magistrorum dominium,
 nullum patitur nec crebriorem nec magis infandum
 & insanabilem morbum. Videas ansatos adolescen-
 tes incedere & plateas solos tenere eo nomine quam
 maximè turpifam cupidos quo se abire de vulgi face
 & sapere cum paucis arbitrantur. Hos videas car-
 mina texere orationum longissimarum, quibus expen-
 sis singulos si auditores lectoresve in consilium inter-
 pretationis adhibeas, jurabunt ipsis ab auctoribus ni-
 hil intelligi eorum quibus se ambitiosissimè venditant.
 Miserrimos, qui sub tam lentis maxillis mandunt, cūq;
 linguam habeant ad loquendum & edisserere quæ ve-
 lunt, cupiant, voluptatem absurdissimam in aliorum
 conjectationibus habent, & se ipsis se feliciores atri-
 mant, cum scribere possunt, quæ ipsi nunquam cepe-
 runt. In his duobus potissimum nunc fluctuat adstricta
 Latinitatis puræ ratio, quod vitium plausibilius est, eo
 decumbens gravius. Tertium genus numerare est Ci-

ceronianorum, hominum servilium, & nimis quam su-
 perstitiosorum: quibus secta est in unius M. Tullij ver-
 ba sacramentum dare, auctoratosq; ejus teneri arbi-
 trio. Hos videas passim cum Nizolio suo discurrentes,
 libro sacerrimo, quem millebus illi multis honorum au-
 ctorum non mutant, Hi à litteris ad Eloquentia sum-
 mam incredibili pernicitate transfiliunt, & cum Ele-
 menta edocti sunt prima, nihil ulterius arbitrati in o-
 mni Antiquitate reperiri castum & politum, dignūq;
 hominibus voti tam sancti, Orationes pangere aut
 historiarum ingentia facinora patrare, adoriuntur,
 scilicet ubi quid eruditius viderint, jure suo nauteam
 clamaturi, & ut simia visco delectari, pro liquida a-
 quâ, consueti. Hos ego mortales omnes si in unam of-
 fam concoquas & diffundas, convolvās & diffingas,
 non habituros arbitror lumbos tam firmos, ut vel se-
 dere sine alterius ope possint. Quoties quid scriben-
 dum est, consulunt magistrum, & frigidissimum sche-
 ma Ciceronis prætendentes, Nizoliani sunt meri, pe-
 riodorum constupratores, inquinatores sententiarum,
 omnia quarumcumq; rerum vocabula unius labelli ra-
 so stridore æstimantes. Anxia in eis omnia, omnia tre-
 pida, nihil naturali pulchritudine exurgens, omnia a-
 scitatio torpore jacentia. In hanc sectam nunc propa-
 lam generosissima queq; ingenia à matre etiamnum
 rubentia, damnantur. nihil illis floridum tenellis, ni-
 hil letum, aut splendidum proponitur. Annorum non
 pauci in Epistolis terendi sunt Familiaribus, quarum
 nec ipsarum optima illis miseris sunt relicta. Sed per
 egre-

egregium censorem, quæ conducere poterant ad excitandum nativæ indolis egregiæ vigorem, inscientibus subtrahuntur. Nihil relinquitur innocentibus præter verba vulgaria, quibus jam pueri in trivijs sibi convicia faciunt. Qui inter tam paupertatis extremæ sordes educantur, sapere non possunt magis, quàm bene olere qui in culinâ habitant. Et miramur inter tot millia, vix exsistere paucos, qui ausint eruditæ nominæ sua probare? Etiam eò redacti sumus stulticiæ, ut ne Phrygum quidem exemplo, sero sapiamus? At, ajūt, magni auctoris pusilla ætati proponenda imbecilli, ne opprimantur, qui allici ad studia debent litterarum. Mi homo: quæ oriri voluptas aut quæ jucunditas obvenire adolescentulis potest generosi animi, si in scholâ nihil audiant, præter si Vales illud elegantissimum, & de Tirone liberto, filiâq; Tulliola aut Quinto fratre fractissimas ejulationes. Hocine vero erigere est? quasi dicas, qui navigare ob nauseam pelagi non potest, vomitionum pocula domi hauriat grandissima, ut vacuo videlicet stomacho aliorum oppletorum fastidia rideat. Nonne, qui nihil materiæ in vacuo doloribus reliquit, ipse futurus est ijs præda, qui omnino nemini parcunt. At longè est melior consideratiorque docendi regula, à primis regulis Grammaticorum traducere ad nitidissima quæq; lactentis animos, ut radicis amaricis fructuum quam maturimâ ostensione dulcescat. Et hoc tertium est genus mortaliū ad antiquitatis studia, in quibus unis omnis consistit eruditionis nostræ summa, periculosissimè ineptorum. Quartum

heri exortum est, quod nescio an non tribus istis etiam longè sit insipientius. Colligunt quidam hinc inde auctorum diversissimorum analecta & tamquam emblemata vermiculatum facturi, Epistolam omnem, omne Orationis grandioris genus condiunt istis suis delicijs, & nec quid, nec quare, emendicatis serici frustulis pallium exornant varium magis, quam arcus esse solet pluvius. Hæc secta magnorum etiam cetera virorum animos occupavit, & glorioso ambitu ingenij aut memoria, ut cum nostris dicam, felix prætexit suum infortunium. Non est locus his ab alio aliis re aut opinione dispar, quive alternet decorè. Vnam in multitudine auctorum regulam tenent. Quodcumq; loquuntur, si tabellam capias, videbis ad auctorum certos referri aut detorqueri posse. Et hos putes Criticorum omnium longè esse solertissimos, nihil non vetustæ scientiæ in parato habere, verum cum quid moliuntur, manie exeant meræ & tumores solidi, nihil nisi bullarum pelago innatantium, simulacra.

Hæc de abusu hodierno Linguae Latinae sufficiant in brevi Epistola, dicta. Criticos non possum quin hic accusem qui tantæ variationi ansam præbent quàm aptissimam. Nihil eorum aliquam multi pensi habent dum scriptoris unius medicinam profitentur, in aperta mera faciunt, nihil ijs in omni genere scribentium observatum est, quin ostentandi ingenij necesse habeat præstare materiam. Hinc in uno auctore, eorum crimine, quos illegitimos sentio, (nam veros, qui nimium pauci, tangere non est animus) sive beneficium petes, ætatum omnium agnoscas vestigia, & quantumcumq; cape-

capere potest ad fidua legentis diligentia, diversissimos characteras. Exemplis productis opus non est, quisque ea in promptu habet. Quod vero pacto possit obviam iri tantis tam nocentibus periculis, palam facere id nostrae non est tenuitatis, quid videatur tamen in gratiam puerorum, quorum fines in adolescentiam sumus jam egressi, consignare volumus. Principio Manu ductorem oportet habeat adolescens non è vulgo, qui sit auctoris lector unius, aut hostis elegantiarum. Quicquid discit de doctrina è inimico, id etiam si ignarus, dediscere cogitur discipulus. Si enim ductorem suum scribentem viderit languida, qui sit nervosi praeco generis, putat malevolentiam in eo dominari, & quod exprimere eum cernit, id sequitur potius quam quod docere audit. Ita multi sunt animati praecentium, in gratiam herilem, quicquid jubetur, itineris recti carpunt, quando imperij cessat assiduitas, ad diverticula & flexus suorum trinitum revertuntur, cum egregio damno mollium annorum. Auctorem puero, qui quidem jam Grammaticos canones implere sciat, legendum terendumque neminem priorem dem Plauto. Quodcumque audebit, huius ductu succedet. Et eximie probari debet iudicium viri summatis omnibus doctis, qui cum Cicerone apta quadam mixtura confusum eum Comicum, exemplar posuit hilarissimae Orationis. Si Epistolari exercitio se dabit, nemo dignior in partes veniet M. Attio. Si carmen componet, maiestatem à Virgilio, ab hoc consequetur lepore, siquidem grade id futurum est, Si generis humilioris cum Horatio cinnu facturus est Plautus: Nihil illius delicij aptius Elegiae, nihil convenientius Epigrammati. Quocumque

animum deflectes, habebis in Comico qui usurpatum
 aut emulatum plausus merebitur cavea universe.
 Præterea nemo unquam tam inficetus extitit homo
 natus qui proprietatis in sermone negaverit priorem
 curam esse debere cæteris. Nemo jam unquam Plauto
 magis propriè locutus est, nemo magis ad usum accom-
 modatè. Ut, qui Ciceronem hoc seposito juventuti præ-
 legunt, hoc mihi videantur agere, ut scilicet priusquam
 Latine, eloquenter scribere doceant tironem littera-
 rium. Sit itaq; prima cura hujus auctoris, cum quo
 renato omnis Latini sermonis festivitas & propria
 Venus, reversa quasi postliminio est. Quis orationem
 nunc alicujus docti non malit unam, quam myriadas
 centum loquaculorum priorum de Ciceronis unius Scho-
 lã, quam ille non aperuit magis atque isti frequentat-
 runt. Terentium aptiorem qui contendunt, id nobis
 agere videntur velle, quod nolunt. Nam quantuscumq;
 est Terentius, Plautina est Creatura: quicquid bo-
 num habet, à conditore nactus est suo. Conjugant cum
 principe sectatorem, qui volent, sed non ut alium scri-
 ptorem, verum ipsius Plauti quoddam compendium.
 Atq; hic miseret me eorum qui tamquam inter dispa-
 riles hos duos instituunt absurdas comparationes,
 tamquam si lac lacte esse disputet candidius. Restant
 nasuti litteratores, qui neminem intelligere volunt
 quod ipsi faciunt, ij Obscœnitatis arguunt M. Attium,
 & quasi pudicitia prostrata extra fines abigunt casti
 sermonis. ij si quid obscœnum sit sciunt, doceant nos
 quo pacto Terentius sit purior parente suo, doceant
 quis

quis auctorum in Latio culpa seculorum vigentium sit
 vacuus. Respondeant intercedentibus omnibus Poetis
 & Censoriam istam Notam deprecantibus etiam san-
 ctissimis auctoribus, & qui Christiani nominis vindi-
 ces. Pro quo etiam nonnulli sanctiss. animas profude-
 runt. Crudeles sunt, sed sine Rationis momento. Con-
 coquere non possunt quae viri summi ipsorum ori clau-
 dendo infecire voluerunt, quid opus nobis cruda re-
 vomis nostra argumenta? Si possunt, rejiciant. Si ne-
 queunt nisi contemnere, suo periculo pro se sapiant.
 Non induant in culpas suas innocentium vota. Ab hu-
 jus auctoris omnium sanctissime terendi assiduo usu &
 in naturalem succum translatione, jam ad Ciceronis
 flumina facere transitum jubemus Eloquentiae Latinae
 & Eruditionis antiquae candidatos. Quicquid ab hoc
 auctore didicerint, divinum futurum est, si cavere po-
 terunt supersticiosas imitatiunculas. Tanta suavitas
 miraculi illius mortaliu[m], in quo totas suas vires ostē-
 tavit Eloquentia, ut vinciat nos vel levissimis cate-
 nis, & solis verbis ad omnem suum nutum reddat ob-
 noxios. Cavendum quam cautissime, ne ad Sirenium
 Concordiam obstupescamus, & naturalium oblitum
 rium, in cantriciis dulcissimae ruminandis vocibus, ob-
 surdescamus. Facilime contingit, cujus admirari vir-
 tutes & robur, eum dum amularis, ut cadas & im-
 pingas. Arma viri fortis qui induit, non continuo ipse
 est is cujus induviis vestitus est. Ridicula res est gla-
 dium Pygmaeos torquere velle Herculeum, cum id non
 possint, vaginam vibrando putare ferrum se corruscare

vulmificum. Hinc libera jam nascitur lectionis varietas, que in animo relinquit quicquid utile est future nitelæ stili alicujus Elegantioris. Tam facilis via est ad summum culmen, non quidem altitudine de suâ, sed nostrâ humilitate, quâ perpendenda est rerum editarum conditio, non suâ potestate, nisi nos videre velimus quid sit summum, ad id vero pervenire non posse, fateamur. Sequitur ut de Auctoribus cæteris judicium faciamus, illud quidem doctis superfluum, qui omnes vetustiores in numero habent, at non ijs qui in juventute, cum anxio labore fundamenta jecerint, quomodo eas exornent non reperiunt, nostra quidem inopia nolumus aliorum adstringere divitias, si qua nomina tamen ommissa erunt, festinanti elapsa, non ignoro præterita esse sciantur. In ætates igitur totas quinque diribere licet Latinos Scriptores, qui nomen istud utcumq; omnes tueri valentes, sunt tamen non usque adeo infelices, ut ex ijs nihil possis addiscere, nihil loco positum suo, non probare acutis censoribus. Ut cum Afrorum aut quartæ ætatis plerorumq; legis scripta, sub paucis verbis abstrusam clarissimam reperies sententiam, eam ubi convenit comitis verbis exornatam, tuam facere, est ostendere tam potentem esse lectorem, ut rerum tibi vindicare possis dignissimas. Non placeat qui verborum delectum habent, negligunt quod ijs comprehendere nitidissime potest. Ita fit ut alieno loco usurpantes indecore, quod elegantissime suo poterant, patiantur hiulcos tumores, & cum verba omnia sint significantia & polita, nihil in uno sit corpore quam

quàm diversissimæ laxitatis & abruptæ brevitatis vitia, quæ singula in fulciri videns contextæ Orationis tele, artificium putet in absurdissimis latere erroribus, semotà vero nebula, reperiat Mulierem in piscem desinentem & institutà amphorà, exeuntem urceum stupebit & detestabitur.

Prima illarum, quas dicere minamur *Ætatum*, eà à nobis constituitur, quæ antecessit ipsa Ciceronis consummationem, videlicet priusquam in ejus nomen summa concessit Eloquentiæ. Ex eà etate quicquid ad nos pervenit, tam exile est, ut nominibus paucis possit recenseri. Primus nominabitur M. Attius Plautus, quem principem quoque adolescentibus legendum dedimus. Ut ex editione comparetur pulcerrimà Frederici nostri Taubmani, à cujus laudibus in istà etiam brevitate, nimium quàm invitè temperamus. Vetusiores quidem aliorum sunt reliquæ, sed nobis non successio viventium sed etas tota, unicum tempus est. Fragmenta cæterorum hujus etatis Poetarum, qui quidem sint, Attius, Pacuvius, Ennius, Afranius, Pomponius, aliique tales; pleraque de Festo, Nonio, Prisciano, &c. collecta uno volumine edidit Stephanus. Terentius toties prodijt ut de eo vix possis electionem facere. Dum ad Piantiam faciem alià speratur editio, suadeam eam legi quam Hainecius architectatus est. Illustrior & nitidior cum Commentariis Donati Lindenbruchina Parisiensis, sed ea hic terrarum in paucorum est manibus. Textum ipsum, ut vocant, Fæorni laudem. Lucretium

tium ampliter exposuit Lambinus. Indice elegantiarum fertilissimo Obertus Gifanius. Vtrumque ego praestinandum iudicem. Gifanium magis ad priscam omnem nitelam orationis, quam ad expositionem Lucretij, quam ad formam Lambinianam aggressurum sine effectu promisit. Nova opus editione hujus Poetae, quam aliquis doctus de duobus istis concinnet. Atq; huic auctori adeo utibile est adsuescere, ut post Plautum nulli aequè puritas enim nativi sermonis & proprie Latini in eo inestimabilis, sine fuce aut fallacis. Ejusdem laudis summa penes Catullum quoque, quem à Scaligero publicatum, ediscendum Elegantiæ studioso arbitrer. Antea in Catullo non erat Catullus. Palma omnium commentationum Scaligeri in eum Nota, sed quatenus altiores, temperande Mureti diligentia. Ennij fragmenta Annalium, Pauli Merulae labor, cum Lucilio Fr. Duse conjungenda sunt. Vtrumq; opus praclarum. Varronis & Catonis reliquias composuit doctissimus Popma. Sed idem & integra opera publicavit. Varro quidem ex ejus, cum editione Scaligeri à Stephano prodit à conjungendus, in libris de LL. nova opus habet in ordinem redactione, nam Vertranij, Augustini, Turnebi, Gothofredi, & postremo Scioppij cum Popma & Scaligero confusae operae, sistunt corpus Varronianum. Libros de re Rustica illustrarunt, Victorius, Scaliger, Popma. Catonis liber de Agricultura ejusdem Popmae & Joannis Meursij curis prodijt illustrior. Reserendus ad hanc aetatem Sallustius, qui optime omnium cum
varis

variis Notis Iani Gruteri nomen præpingit sibi. Fa-
 bij Pictoris libellus à Ioanne Annio publicum vidit,
 sed utique supposititius sibi ipsi. quare Gasperis Var-
 rerij in Berosum censura etiam in hunc infessorem
 alieni nominis merito extendetur. Quod idem de Ca-
 tonis Originum fragmentis prædicem, nisi Ausonius
 Popma aliam suaderet sequi sententiam. Hujus æta-
 tis Portij Latronis reperitur in Catilinam decla-
 matio omnibus ferè Sallustianis inculcata exemplari-
 bus. Pertinent ad hanc à Iusto Lipsio primum detectæ
 Senecæ patris controversiæ. Sive excerpta potius,
 quod P. Pithæi exemplar manifesto arguit. Perti-
 nent huc fortasse, vel ad sequentem certè ætatem,
 Quintiliani Declamationum & Calpurnij Flac-
 ci *ἡρώδης πρὸς μακρίαν*, de quibus incerta iudicandi li-
 bertas, ut & de XIX. illis, quas Posthumio Iuniori ad-
 scribit Durantius. Nisi quod omnium constat calculis,
 post primos principes refrixisse studium illud Schola-
 sticarum declamationum, à Petronio tantoperè exa-
 gitatarum. In causâ fortean Quintilianus perfe-
 ctosuo opere Institutionum, cuius omnes alij Rhetores
 sunt analectæ. Et tantum esse festinanti videtur, quod
 primæ possit ætati adfingi. Altera est à Palmâ Cice-
 ronis usque ad Domitianum: nam ita hanc concludere
 placet. Non quod similis in eâ Lingua Latina, quæ in
 nulla non sibi dissimilima reperitur, sed quod præstet
 aliquam, quàm nullam esse distinctionem. In hac prin-
 ceptus est Cicero, cuius, citra glossemata omnia tri-
 vialium doctorum qui tāquam in commune stabulum

in Parentum Eloquentie venena sua exonerarunt. Editio mihi placet Dionysij Gothofredi, quæ auctorem exhibet purum, & Indicem præterea millibus Nizoliorum multis meliorem dum expectatur opera Iani Gulielmi, quam nobilissimo Vovverio in manibus esse amici scripserant. Qui Plautum intelligere didicit, ad Ciceronem vix opus habet interprete. Ex illo loqui, ex hoc dicere hauriet. Alij hujus ætatis nemini sunt ignoti, inculcantur enim ab omnibus magistris, et si pauci omnino sunt, qui quæ commendant, intelligunt. Cæsaris commentarij splendidissime Francosurti promper publicati exstant. Livium, Gruteri opera post Modianam traduxit, qui doctiss. vir non desinit Historicorum Latinorum emendationem sibi integram velle adferere. Plinius Dalecampij nitidissimus ematur. Columella è Commelini, Celsus è Tornæsij petatur Bibliopolijs. Senecam Lipsius & Gruterus perpolire certarunt. Vellejus ab utroque horum medicinam meritis, posterioris curis assurgit, in eo & Schekius, & Manutius, & Acidalius fuerunt. Curtius omnino hujus ævi, subactissimus scriptor, planè nemini unquam satis laudatus, in eo probanda maxime opera Modij, nam Acidalius acutior quam pro re, & nimis ingenij. Bongarsius expectatur nunc diu nimis. Vitruvium splendidissimis modis tractavit Philander. Scriptorem nulli, si fides certa abesset, in hanc ætatem rejiciendum. Scribonij Largi extat liber medicus, quem hæc adscribunt, plane stili non pro hoc tempore. Sed qui Vitruvium legit jam melius quam

quam vulgus judicare potest. Disceptavit de hoc Mar-
 filius Cagnatus lib. III. Var. Obs. c. XIV. Sed nec ar-
 gumentis idoneis satis, nec reijculis nimium. Nomina-
 vimus eum hoc loci nihil veritati præjudicaturi. Cor-
 nificij ad Herennium libros huc refero, in omnibus
 Ciceronis libris prostantes, si tamen Cornificij & non
 alterius, quod ambagibus multis pertendit Franciscus
 Floridus Sabinus. Apicij culinaria ob vocabulorum
 multorum fictionem non absurdam legenda & esti-
 manda. Pomponium Melam amplissimè illustra-
 vit Ioach. Vadianus, sed is paucis notus est. Higynus,
 fabularum dispendium passus est irreciperabile. Astro-
 nomicum Poëticum venustum satis, at limâ alicujus
 industriosi viri egens quam maximè. Dialogus de
 causis corruptæ Eloquentiæ hujus esse creditur seculi.
 Politissimum scriptum, à Pithæo & Lipsio Notis illu-
 stratum. Petronius Arbiter, exemplum esse poterat
 singulare Eloquentiæ Arpinatis cum M. Attio confu-
 sa, si extaret. Fragmenta nemini non sunt in deliciis,
 multorum manus passa, quos redegit in cinnum nuper
 Typographus Leydensis. Utinam de hoc scriptore pro-
 cul esset Obscenitas, nemo eo nunquam venustior ma-
 num ad scribendum appulisset. Valerius Maximus
 à Pighio concastigatus solertissimè est, princeps ca-
 strense quoddam in Romanam urbem genus ferens
 orationis. Vitas illustrium Græciæ principum, quas
 Emilio Probo alij, alij Corn. Nepoti adscri-
 bunt, libens huic seculo condonem sunt enim nitidissi-
 mæ scriptæ sed de ijs disputatio longa est. Edidit Lam-
 binus,

binus, & ante eum cum notis Gilbertus Longolius. Politicus sine effectu Ob. Gifanius. Vita Pomponij Attici à Corn. Nepote exarata omnibus ad eum Ciceronis Epistolis adjecta est. Ad sunt nunc Poeta, quorum regnum in hac fuit aetate. Virgilius toties editus est, quoties nominari vix potest. Pimponij praecleara est Editio. nobilis Serviano cum Commentario posthuma Petro Danieli, non adspernanda ingens Georgij Fabricij. Bersmani compendiosa diligentia laudabilis est. Eligendum cui liberum est Exemplar emendatissimum, dum speratur Friderici Taubmani diligentissimus labor. Et is à nobis non jam speratur, sed penè manibus tenetur; adeo nota est viri praestantissimi in egregium publicum propensio. Horatius Cruquij & Lambini ingentia volumina facit, uterq; ad auctoris captam necessarius. Paraphrasis Eilb. Lubini non contemnenda est. Reliquorum opera est ignobilior. Ovidium commentari nemo adhuc integrum de litteratioribus sustinuit. Herculis Ciosani de Viginti amplius Codicibus emendationes exstant. Nota sunt in omnium manibus Gregorij Bersmani, cujus editio nunc omnium est optima. Manilium purpureum dedit in ultimâ Editione Ios. Scaliger. Propertium & Tibullum idem Illustrissimus vir eximie castigavit, verum, ut quod est verum dicamus, uterq; Commentario adhuc eget, satis jam emendatus. Mureti opis defecit. Lucanum, quantum nos vidimus, optime edidit Bersmanus, in tantâ brevitate mirè industrius. & ille nec in Marone nec Ovidio tantum egit

egit quantum in hoc Cordubensi. Phædri ingenuas fabulas Rittershusius & Rigaltius expolierunt, ut ergo notus. In ijs nativa indoles Latini sermonis, itaq; cum Lucretio & Catullo æstimanda. Val. Flaccus Carriani vitam debet, à Maserio ineptissime traductus. Germanicus Cæsar à Grotio, qui pollicitus semel, emendationem sperat hætenus turpiter maculosus. Persium Casauboni præ omnibus admiramur. Priapæa ut hæc referam castitas impurissimi sermonis facit. Ea habes à Scaligero & Scioppio: quamquam posterior invitus est, auctor tamen est. Sequitur nunc tertia ætas quam à Domitiano ad Antoninorum licet extendere principatum. In hac Suetonius Casaubono & Torrentio vitam nitoremq; debens. Plinij Epistolas satis belle exposuit Io. Maria Catanæus. Juvvenalem Casauboni dum expectamus, jubeo Eilhardum Lubinum laudes. Gellium pollicitus Gifanius, is pos. tot notantes, maxime omnium Notatoris indigus vivit. Martialis à Radero ingenti Commentario oneratus & ornatus est. Nuper in 4. libros eleganter scripsit Ramirez. Scriverius spem de eo fecit, utinam compleret. Gruteri & Junij merita in omnium ore sunt. Florum exacti nitoris auctorem cum variorum Notis dedere Gallicani Typographi, Gruteri edidit Comelinus. Senecam Poetam eruditissime explanavit Delrio in Syntagmate illo magno Tragico. Justinum emendarunt Bongarsius & Modius, ut ergo vulgo notus. Frōtini nihil habeo nisi de Strategematis, eâ nuperissime iterum nitidius edidit Raphelengius cum Vegetio,

getio, ex Stevvechij & Modij correctione. Quintilianus exactioris Critici adhuc indiget. Terentianus pulcerrimè versibus de litteris Syllabis & metris scribit. Is & ipse correctorem postulat talem, qualem in Putschio obeunte amisit. Statio impar congressus Bernartius, sed nos Gruteri curam expectamus. Pollicitus eum & Bersmanus, sed premit adhuc. Silius à Daniele Heinsio meruit Notas, sed Commentarium flagitat ab otiosiore, nam eum solertiss. virum merito majora occupant. Palladium huic etati adijcit Vives qua auctoritate, nos non laboramus. Is cui MSro compositus Commelino debetur. Reservavi Tacitum, quem ego satis propter prudentiam & gravitatem predicari non posse assero. Lipsij editio ultima auro contra cara non est. Ei jungatur cum notis Variorum promulgata Francosurtana. Sequitur quarta jam etas, quam adeundam, nisi judicij confirmati nemini censeo. A talibus vero paullo infra priores aestimetur. In hac dominantur Afri, saepe asperi, contracti, horrentes, semper acuti, nervosi & capitales. Irenæi interpres huc fortasse non pertinet, similior tamen huic quam cuivis est alij nationi, quisquis fuit, eum ex Grynei castigatione habes. Tertullianum excepit post Pamelum egregiè Iunius. Cyprianum Romani castigatum dederunt. Pandectæ juris principem hujus etatis locum obtinent. Cothofredi inestimabili diligentia Notis ijs illustratæ, ut & Lingua in eis Latina multum sibi vindicet. Præcipue de V.S. titulus legendus ut cum Alciati, Fornerij Brechæi Comm. editus est. Apule-

Apulejus Bersaldi, Stevvechij, Colvij, VVovverij manus passus est. Indicem nos in illum molimur. Opus habet Editione ex nominatis interpretibus coacta. Apologia, eruditissimos Casaubonum & Gentilem expositores habet. Capellam castigavit Grotius. Optatus Afer serium interpretem, cum nullum nunc habeat, postulat sibi. Cum eo editur Collatio Carthaginiensis, de qua multa discere possis. Arnobius mire suavis in quadam austeritate est, anxie à Meursio, Cantero, Herald, Elmenhorstio illustratus. Fulgentius omnibus in promptu est, post Mythologiarum Pium, commentatorem desiderans operum omnium. Cassianus cum Damasceni opere prostat, doctissimus auctor. Luciferi Caralitani opusculum dignum lectu. Chrysologi Sermones in pretio esse nuper admodum ceperunt. Zenonem Veronensem elegantissimum vocat, ut opinor, Casaubonus. Philastrij Brixienensis Catalogus non negligendus. Ennodij operum præter panegyricum, nihil dum legi. Firmici Astronomica vocabula multa nova habent. Ejus edidit de errore profanarum Religionum doctissimus VVovver. Noticia Imperij Pancirela illustrata debetur, Cælij Aureliani libri medicinalium vocabulorum curiosissima. Multos præclaros auctores post recensebo ut memoria incident, nihil derogaturus dignitari. Macrobius ab Isacio supremum castigatus est venuste. Aufonium divinus Scaliger & Vinetus exposuerunt. Catonis disticha idem Scaliger & Græce traduxit & illustravit Latine. Poetarum Christi-

stianorum ingens opus Fabricius conjunxit & indi-
 ce illustravit. Prudentius comparetur & Giselini.
 Alcimus Avitus Zehneri. Paulinum melius fe-
 cisset si vel integrum vel nullum ibi publicasset Fabri-
 cius. Comparandus est totus. Ruffinus traductor
 Iosephi & Eusebii nemini est ignotus. Obsequentis
 libellus non exstat integer, Olim Tiguri ingenti mole
 à viro doctissimo auctus. Minutius Felix Ioannis à
 Vovver amici nostri Notis palmam dat, expectatur
 Heraldus. Claudianum Delrio notis prostituit or-
 natum, nos cum commentario dabimus. Sidonius
 ejusdem Vovveri & Colvij notationibus illustrior
 in Savaronio acquiescere dicitur. Salvianum Bras-
 sicanus & Pithæus dedere, neuter interpretatione ac-
 curatior dignatus est, scriptorem Christianissimum
 & eruditissimum. Hieronymi & Augustini in-
 gentia Opera Bibliothecarum egregia sunt pulpa-
 menta. De Civitate Dei hujus minore forma omni-
 bus parabile est. Boethius totus, Basilea olim
 editus est, de Consolatione Philosophiæ interpretes
 habet, Marmelium, Bernartium & nostrum Sitzma-
 num. Ad ultimum mox & nostram curam subiturus.
 Eutropius Glareano & Vineto illustratus est. S.
 Victorem edidit And. Schottus. Historiæ Au-
 gustæ auctores exposuerunt Sylburgius in corpore
 minorum Historicorum & Casaubonus, ut solet, divi-
 nè. Marcelli Empirici liber olim à Iano Cornario
 emendatus est. Ammianus Marcellinus agre
 fert desiderium commentarij se digni. Utinam Ca-
 saubonum tanto auctori Fortuna non invideret. Ve-
 getius

getius Stevvechij non est ignotæ eruditionis. Ege-
 sippus à Corn. VValthero vitam accepit, sanitatem
 adhuc expectat Sexti Ruffi extat libellus per par-
 vus Historicus. Severus Sulpicius Gallie Sallu-
 stius à Sigonio & Gisellino commentatus & emenda-
 tus est. Qui Dictyn scripsit, Septimius Romanus,
 eleganter scripsit. Jornandem edidit B. Vulcanius,
 Rhetores Latinos minores Fr. Pithæus. Mytho-
 logi uno corpore sed in emendati, conclusi sunt. Poe-
 matia & Epigrammata vetera variaram ætatum
 à vovvpos sed doctissimus edidit. Catalecta hic Sca-
 liberi jungantur. Orosius Historicâ suâ in omniû
 manibus est. Panegyristas, egregium opus, post ac-
 curatiss. Levineium nunc nuper Gruterus recensitos
 dedit. Lactantium correxit Thomasius, illustravit
 grandi opere Xystus Betulejus. Vincentius Liri-
 nensis brevi sed eleganti libro contra hæreses cum
 Areopagitâ olim editus est. Avieni Poemata à viro
 magno expectamus. De Herbis inter scripta Apule-
 ri elegans liber reperitur, non ejus tamen esse puta-
 tur nec adeo Apuleij Celsi cui Colvius adscribat Cas-
 siodorus Varijs suis lucem Fornerio & Brossæo de-
 bet. Ambrosij ingentia opera illustrissima sunt.
 Symmachum postremò pulcerrimum dedit Iure-
 tus. Antea Lectius emendabat diligenter. Censori-
 ni de die natali liber à Carrione emendatus, non &
 expositus est. Solinum post Camertem & Delrium
 nuper dedit Grasserus. Codex Justiniani &
 Theodosij, Ulpiani Regula, Pauli sententie Caij

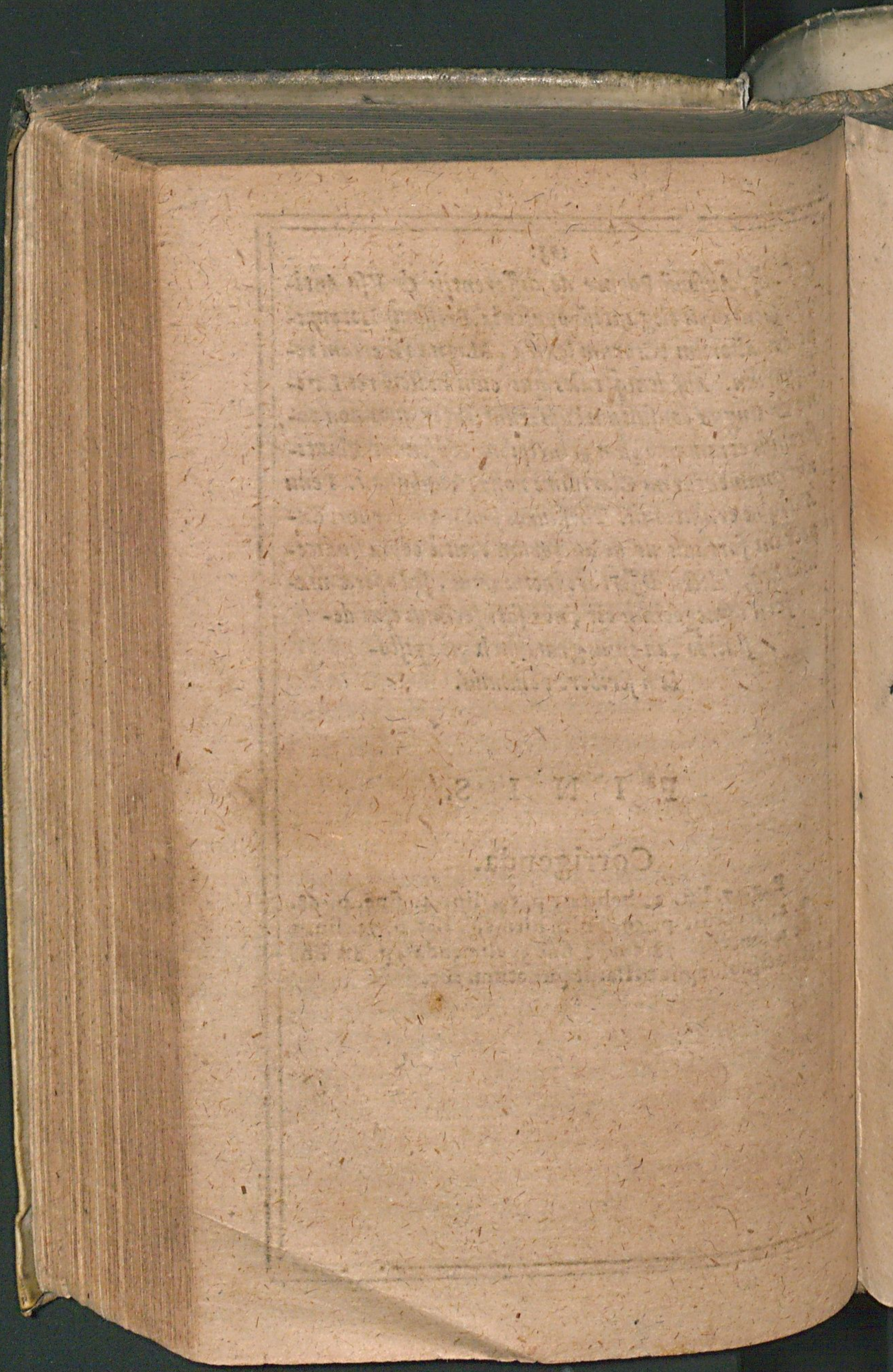
Institut. fragmina huc pertinent. item Liber Col-
 lationis Divinae cum Lege Humana à Pithæo editus.
 Est Anastasius de Vitis Pontificum, est Interpres
 Historie Apostolicæ Africanus, qui huc pertinent.
 Auctoris incerti sub nomine Pindari & Corn. Ne-
 potis de bello Trojano erudita carmina hanc promit-
 tunt etiam. Marcellini Comitis Chronicon, Pro-
 sper Aquitanus & ignobiliores & majores alij, ut
 finis sit tam lem, non recensentur. Ad hanc etatem
 pertinent Grammaticorum & Interpretum quot quot
 sunt. Priores ferè omnes à Putschio & Gotho-
 fredo duobus disjunctis editi sunt operibus. Dona-
 tus ex istorum numero, Servius, Lutacius Placi-
 dus, Juvenalis, Horatij, Persij innominati supersunt.
 Latet à νεκδοτος. Lucani, Germanici Caesaris præ-
 stantissimus est. Glossariorum nonnulla hanc ferunt.
 Sed instat quinta etas que raros sub mediâ barbarie
 tulit tamen Latinorum nomine non indignos. Gun-
 terum Poetam à Conrado Rittershusio summo viro
 & nostro amico explicatum. Ioann. Saresberien-
 sem. Saxonem Grammaticum Danorum Histori-
 corum, Nichardum à Pithæo editum & alios tales.
 Hinc copia auctorum Latine lingue tanquam substi-
 dia & interpretes qui dam putandi sunt, Turnebi Ad-
 versariorum opus. Fax Artium, utinam majore colle-
 cta judicio & ejus viri cuius præfert nomen. Gram-
 matici Elie Putschij. Scaligeri divinus Commenta-
 rius de Poetica & Causis Lingue Latine. Quicquid à
 Iusto Lipsio prolyt. Index etiam in Lucretium Ob-
 Gisa-

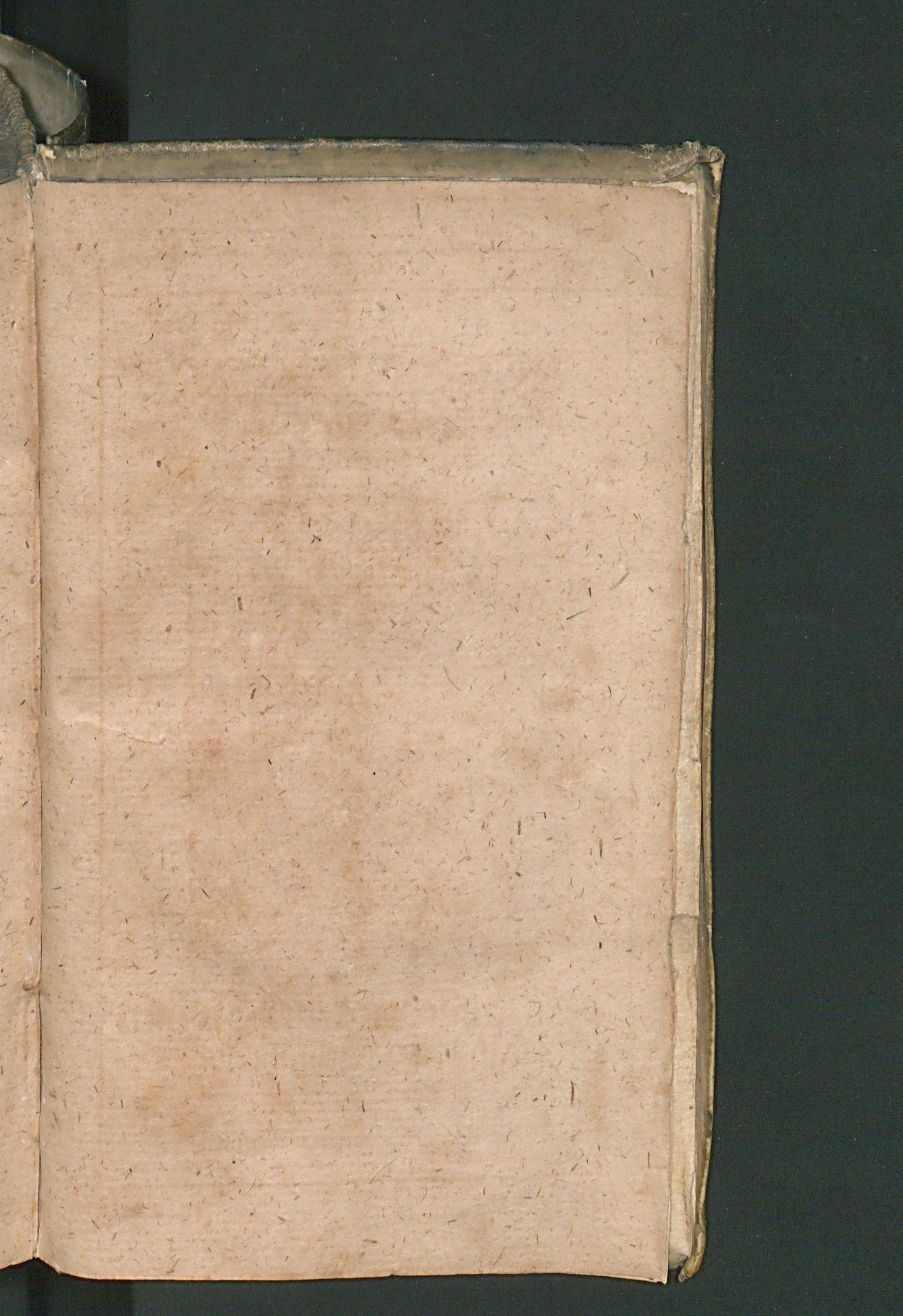
Gifanij. Aufonij Popmæ de differentiis & Vsu Antiquæ locutionis elegantiss. opuscula. Brissonij Hotomani & aliorum Ictorum lexica, Magna vis etiam reliquorum. Alij deniq; tales qui cum iudicio rei Latine & linguæ consultum cupierunt, inter quos non potestremus etiam imo cum principibus censendus Plautinus commentarius Clarissimi nostri Taubmani. Penu Antiquæ eruditionis. Thesaurus bonarum rerum. Expectant fortassis ut de auctorum tantâ copia iudicemus deq; delectu dissertare incipiamus, sed operæ majoris id negocium est, nos satisfacimus ejus desiderio, in cuius gratiam hanc epistolam scribere volumus.

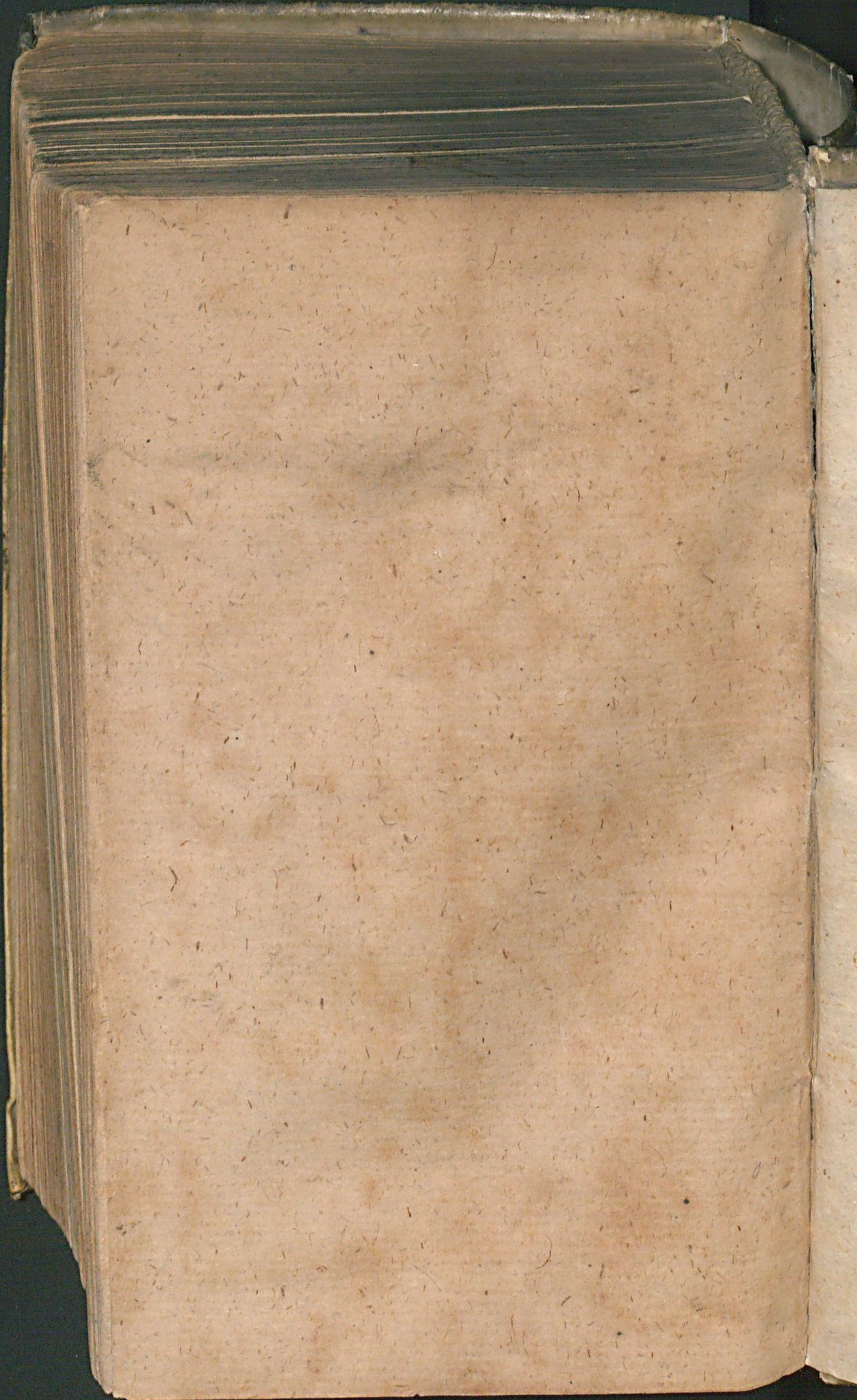
F I N I S.

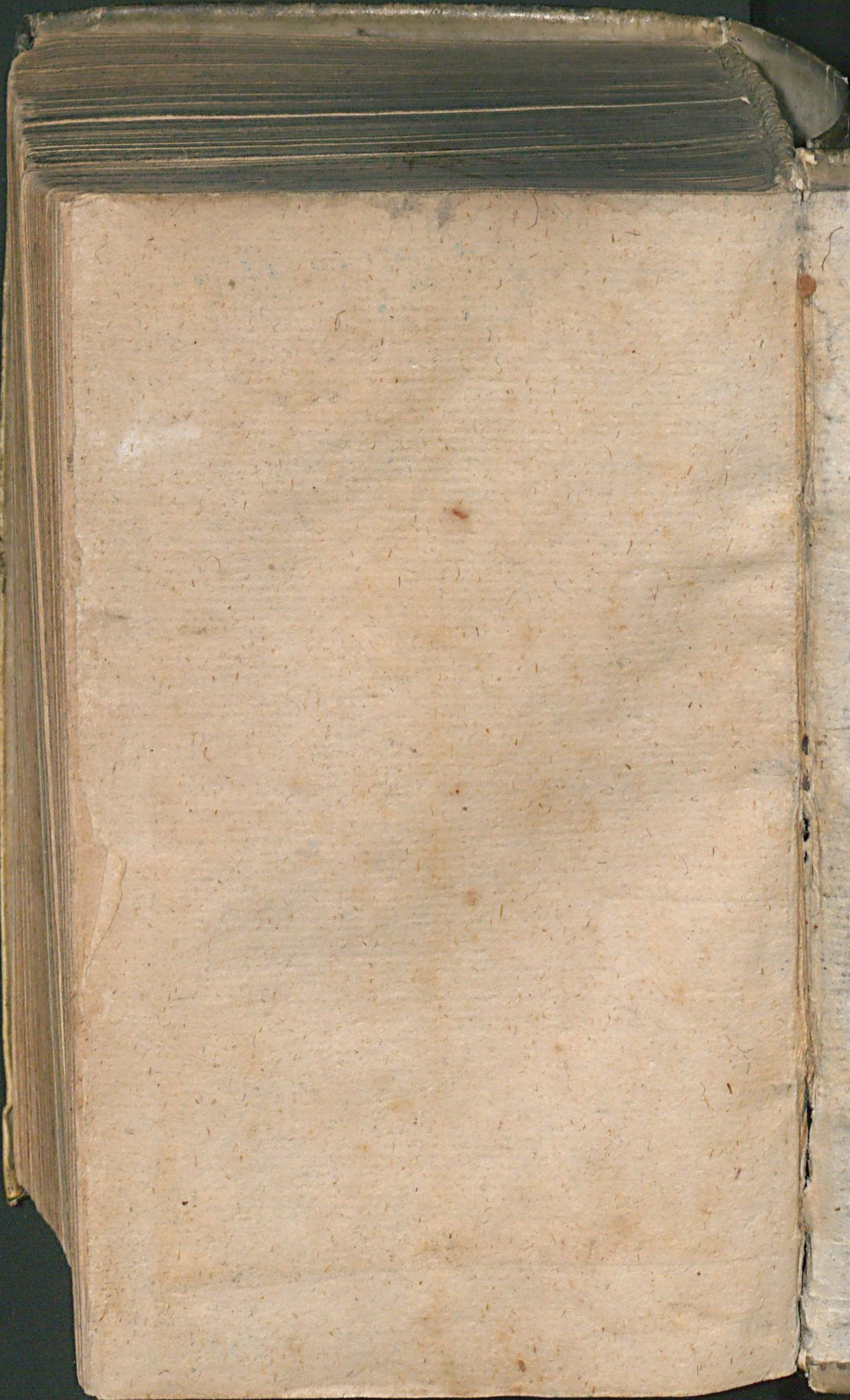
Corrigenda.

Pag. 7. lin. 2. habitat. p. 55. lin. 4. sine. p. 68. lin. 2. fructus. p. 69. lin. 3. hiems, i. Lat. p. 71. lin. à fine 3. amat. p. 78. lin. à fine 5. elimendas. p. 81. lin. 18. post, absorpsit tollatur punctum, &c.

Col 483

f

ULB Halle

3

003 356 124

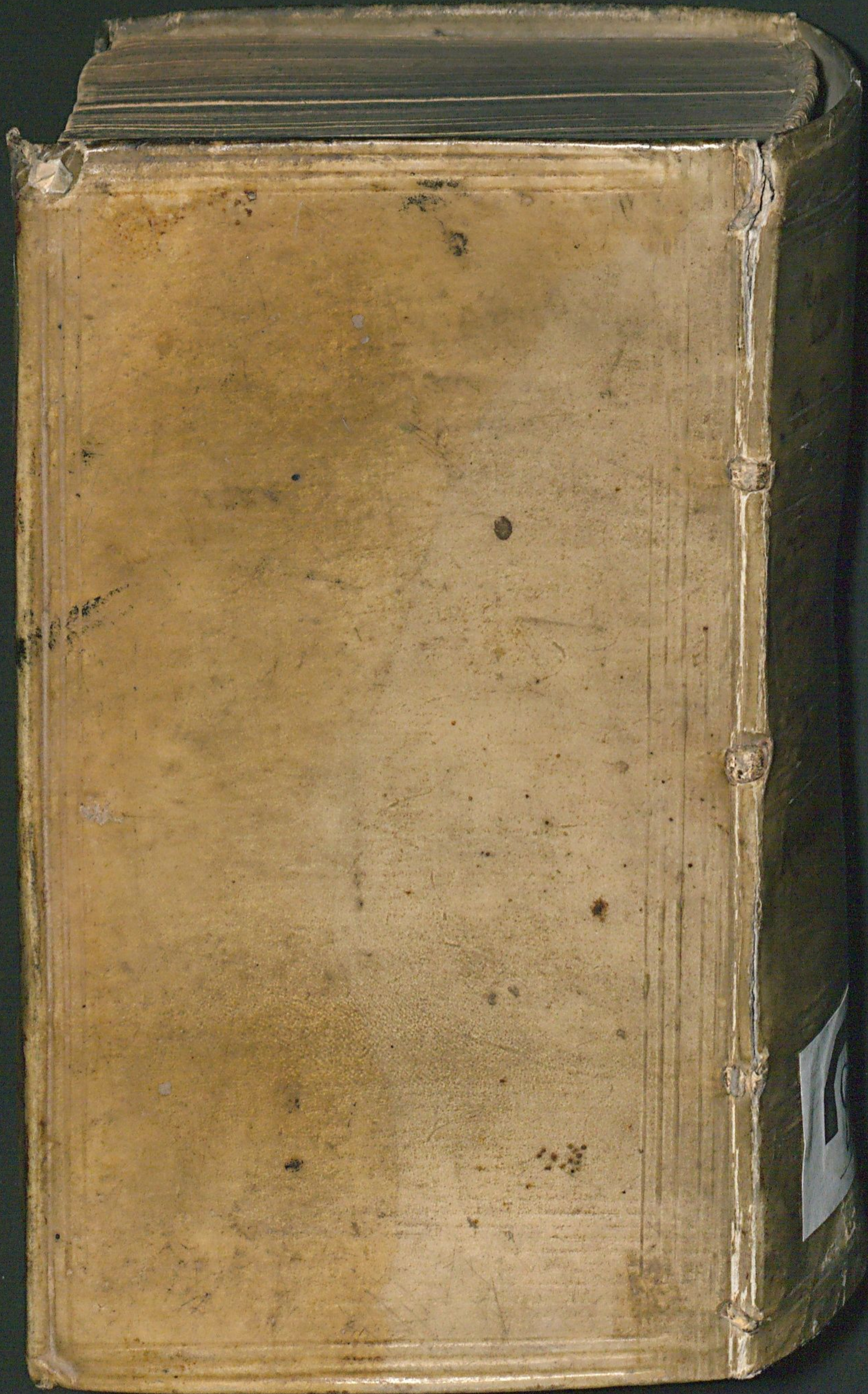

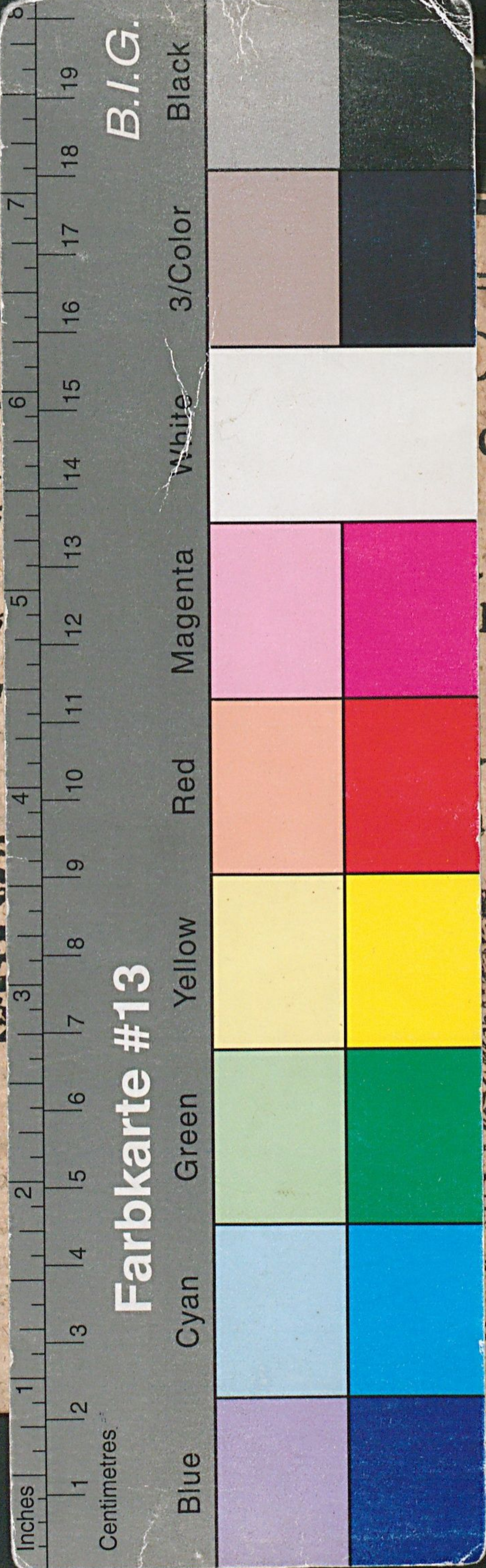
sb,

mont

m.c.

06.5.47

2

CHRISTIANI
CMANI BOR-
NENSIS,
nductio ad
Linguam Lati-
nam.

Edita studio

TAUBMANI, FR.
manitatis Profess.
VVitebergæ.

VVITEBERGÆ.
s VVolfgangi Meisneri.
pensis Pauli Helvigij.
ANNO 1608.

